

Til
Naturstyrelsen
Gjødninggård, Førstballevej 2
7183 Randbøl

Miljøvurdering og Plan
Den 19. december 2025

Tilladelse til etablering af Naturnationalpark Almindingen

1. Tilladelse

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (herefter SGAV) meddeler hermed tilladelse til etablering af Naturnationalpark Almindingen, jf. § 61 a i naturbeskyttelsesloven.

Grundlaget for tilladelsen er følgende:

- 1) Naturstyrelsens ansøgning af 20. november 2024 om tilladelse til etablering af Naturnationalpark Almindingen, udarbejdet efter § 61 c i naturbeskyttelsesloven. Ansøgningsmaterialet består af selve ansøgningen om etablering om naturnationalparken, projektbeskrivelse, en forvaltningsplan for området og væsentlighedsvurdering, jf. § 61 c, stk. 2
- 2) Supplerende oplysninger fra Naturstyrelsen bestående af miljøscreening af hydrologiprojekt, notat om målsatte vandforekomster, notat om inddragelse af offentligheden, trafiksikkerhedsrevision og notat om præcisering af projektændringer.

SGAV bemærker, at det er projektet i sin nuværende form, der er givet tilladelse til at etablere. Såfremt der på et senere tidspunkt er behov for ændringer i arealudnyttelsen, skal Naturstyrelsen indhente de fornødne tilladelser hertil.

2. Indledning

Den 19. juni 2020 blev aftalen ”Naturnationalparker og mere natur på land og i havet” indgået mellem regeringen, Radikale Venstre, SF, Enhedslisten og Alternativet, hvoraf placeringen af de første to naturnationalparker fremgik. I april 2021 blev det besluttet, hvor de næste tre naturnationalparker skulle placeres, hvoraf Naturnationalpark Almindingen fremgår. Regeringen har den 4. december 2020 indgået aftale med Radikale Venstre, SF, Enhedslisten og Alternativet om en natur- og biodiversitetspakke. Med aftalen er der afsat 888 mio. kr. i perioden 2021-2024 til bl.a. etablering af naturnationalparker.

Bestemmelserne, der giver mulighed for etablering af naturnationalparker, findes i naturbeskyttelsesloven. Bestemmelserne er indsat efter lov om ændring af lov om naturbeskyttelse, lov om skove, dyrevelfærdsloven, lov om mark- og vejfred og færdselsloven trådte i kraft den 8. juni 2021.

Hovedformålet med naturnationalparkerne er at styrke områdernes natur og biodiversitet ved at give mulighed for etablering af større sammenhængende naturområder, hvor naturen i højere grad end i dag kan udvikle sig på egne præmisser, og hvor der kan udsættes store planteædere med henblik på, at de kan udføre en vigtig økosystemfunktion. Herved tilstræbes så vidt muligt naturlige økosystemer. Naturnationalparkerne skal samtidig give mere spændende naturoplevelser og dermed mulighed for mere friluftsliv og øget turisme i de pågældende områder. Det er hensigten, at naturnationalparkerne skal være permanente.

Efter forarbejderne til lovens § 61 a indebærer en tilladelse til etablering af naturnationalparker i større statsejede områder, at det enkelte område forvaltes med natur og biodiversitet som hovedhensyn med henblik på, at naturen i området så vidt muligt skal kunne udvikle sig på egne præmisser. Desuden vil området skulle friholdes for skov- og landbrugsproduktion, bortset fra særlige forvaltningstiltag af hensyn til naturen og biodiversiteten, ligesom landbrugsproduktion i henhold til en eksisterende aftale vil kunne fortsætte i opsigelsesperioden eller, i tilfælde af uopsigelighed, indtil aftalens udløb.

SGAV har den 20. november 2024 modtaget en ansøgning fra Naturstyrelsen om tilladelse til etablering af Naturnationalpark Almindingen. Den 6. februar 2025 afholdte SGAV et opstartsmøde med Naturstyrelsen. På baggrund af mødet sendte Naturstyrelsen den 16. april 2025 supplerende materiale til ansøgningen. Den 23. maj 2025 afholdte SGAV et møde med Naturstyrelsen, hvor SGAV kom med bemærkninger til det fremsendte materiale. Den 26. juni 2025 sendte Naturstyrelsen på baggrund af mødet opdateret materiale til SGAV. Den 12. august 2025 sendte Naturstyrelsen supplerende materiale i form af trafikssikkerhedsrevision. Ansøgningen er indgivet i henhold til naturbeskyttelseslovens § 61 c. Ansøgningsmaterialet består af selve ansøgningen om tilladelse til etablering af Naturnationalpark Almindingen, projektbeskrivelse, forvaltningsplan og væsentlighedsvurdering, og supplerende oplysninger bestående af miljøscreening af hydrologiprojekt, notat om målsatte vandforekomster, notat om inddragelse af offentligheden, trafikssikkerhedsrevision og notat om præcisering af projektændringer.

SGAV har den 30. juni 2025 sendt udkast til afgørelse efter miljøvurderingslovens § 21 i høring hos Naturstyrelsen.

SGAV træffer afgørelse om etableringstilladelse efter delegation af 16. september 2025 fra miljøministeren.

Af forarbejderne til loven fremgår, at en række love ikke er ændret. Det betyder, at myndighedsbehandling efter disse love følger eksisterende praksis og procedurer.

Tilladelsen efter § 61 a træder i stedet for følgende bestemmelser:

- Forbud mod dyrehold i skovlovens § 8, stk. 1, nr. 4, gælder ikke for fredskovpligtige arealer omfattet af nærværende tilladelse til Naturnationalpark Almindingen.
- Tilladelsen medfører, at skovlovens krav om højstammede træer, hugstmodenhed og foryngelsespligt, jf. § 8, stk. 1, nr. 1-3, ikke finder anvendelse på fredskovspligtige arealer inden for det område, som tilladelsen omfatter, jf. lovens § 8, stk. 2.
- Opsætning af hegn og andre anlæg eller terrænændringer, som er nødvendige for at styrke områdets natur og biodiversitet, er tilladt i en naturnationalpark, som er omfattet af tilladelse efter naturbeskyttelsesloven, jf. skovlovens § 11, stk. 2, nr. 3.

- Tilladelse til etablering af naturnationalpark medfører, at det, uanset naturbeskyttelseslovens § 22, stk. 3, og § 23, stk. 2, kan tillades, at naturnationalparken eller et område heri helt eller delvist indhegnes med henblik på helårsgræsning.
- Tilladelsen indeholder en dispensation fra skovlovens §§ 26-28, jf. § 38, stk. 2, hvorfor der ikke skal ansøges særskilt herom. Der kan dog ikke dispenseres fra bestemmelserne, hvis det er i konflikt med habitatbekendtgørelsens regler om beskyttelsen af Natura 2000-områder og bilag IV-arter.

Tilladelse fra andre myndigheder

Følgende afsnit er ikke udtømmende. Naturstyrelsen ansøger om de nødvendige tilladelser og dispensationer hos de relevante myndigheder.

Tilladelsen erstatter ikke kommunernes myndighedsbehandling efter bl.a. vandløbsloven og naturbeskyttelseslovens § 3.

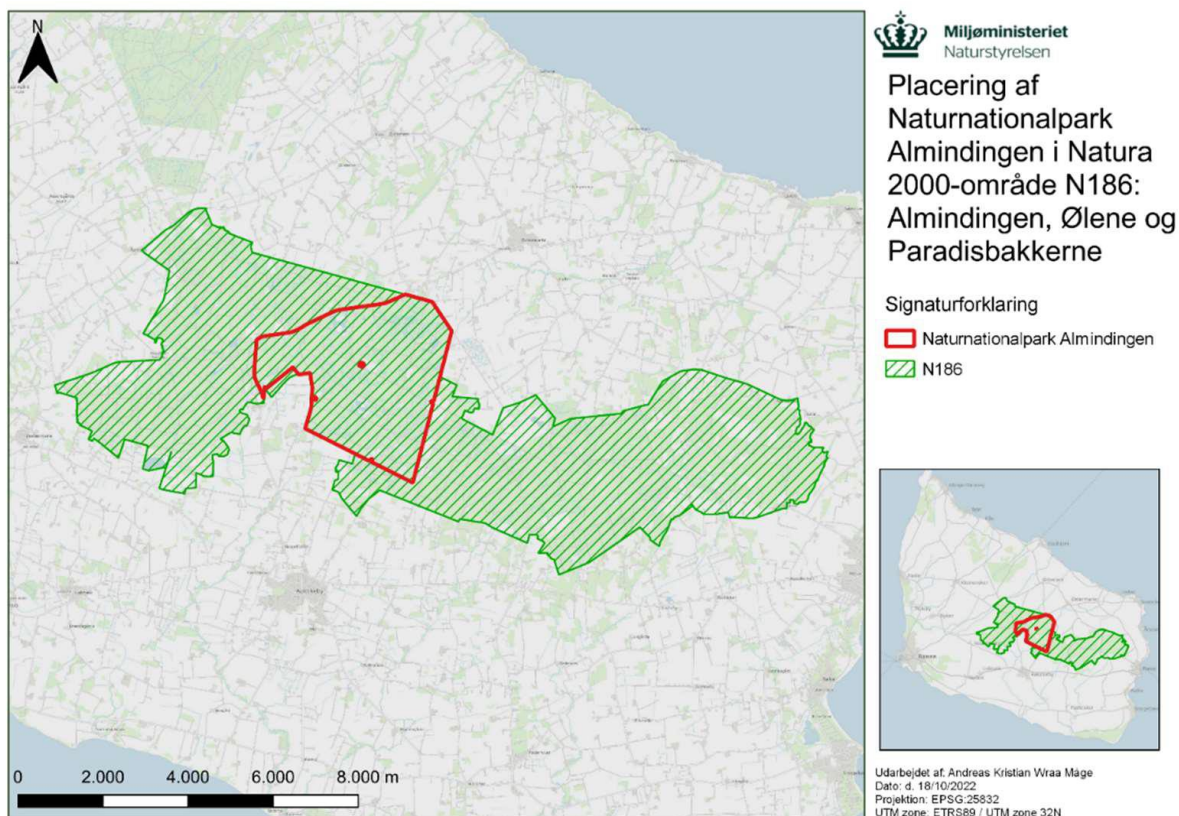
Dispensationer fra naturbeskyttelseslovens § 18 om forbud mod ændringer i tilstanden af arealet inden for 100 m fra fortidsminder, skal ansøges hos kommunen.

Nærværende tilladelse erstatter ikke Fødevarestyrelsens myndighedsbehandling i forbindelse med dyrehold i naturnationalparken. Tilladelser, dispensationer mm. vedrørende dyrehold udstedes derfor af Fødevarestyrelsen.

Vejdirektoratet har pr. mail den 14. juli 2025 erklæret over for Naturstyrelsen, at trafiksikkerhedsrevisionen, trin 1-3, af projekt for etablering af Naturnationalpark Almindingen er foretaget i overensstemmelse med retningslinjerne i Håndbog i Trafiksikkerhedsrevision fra 2014.

3. Naturstyrelsens beskrivelse af projektet

Naturnationalparken har et areal på 1200 ha og er beliggende i Bornholms Regionskommune (figur 1).

Figur 1 – Geografisk placering af Naturnationalpark Almindingen.

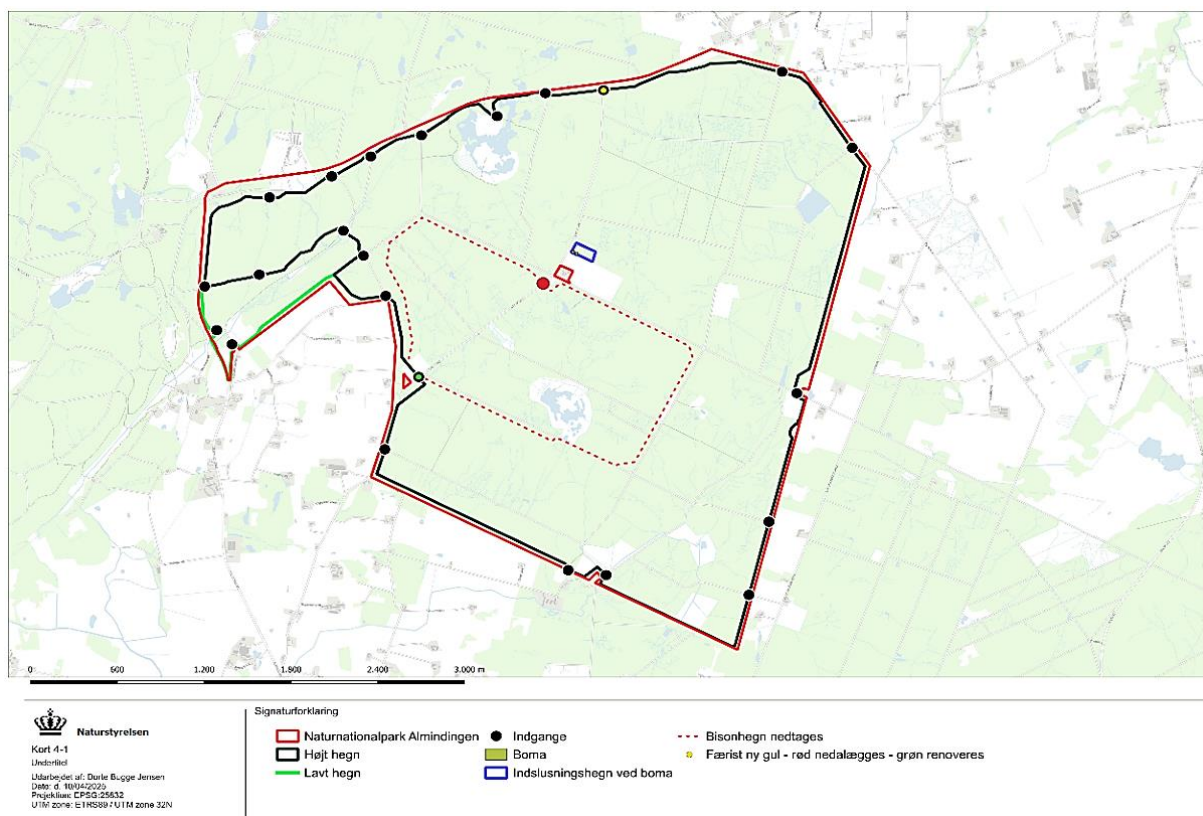
Naturnationalparken har til formål at bidrage til at styrke naturen og biodiversiteten i Danmark. Målet er at opnå et økosystem med naturlige processer og dynamikker og minimal grad af forvaltning.

Etablering af naturnationalparken omfatter følgende aktiviteter:

- 1) Etablering af hegn omkring naturnationalparken
- 2) Biodiversitetsfremmende tiltag
- 3) Genopretning af naturlig hydrologi
- 4) Græsning i naturnationalparken
- 5) Etablering af friluftsfaciliteter, herunder stier

1) Etablering af hegn omkring naturnationalparken

Der etableres et 16 km langt og 2,35 m højt hegn omkring naturnationalparken. Det indhegnede område forventes at blive ca. 1100 ha. Hegnet følger generelt naturnationalparkens afgræsning langs med kommunevejene Almindingsvej, Segenvej og sognevejene Sigtmøllevej, Dyndevej og Nydamsvej. Hegnet placeres ikke lige op ad naboer ved Valingebjerg, Nydamnshus og Viskeledshuset. Hegnet placeres i en vis afstand til vejene, og der er taget hensyn til stendiget, som har hegned skoven inde siden tilplantningen i 1800-tallet. Der etableres også udslusningshegn, boma, færister, låger, og der udføres en udvidelse af eksisterende lavt tottrådet hegn (figur 2).

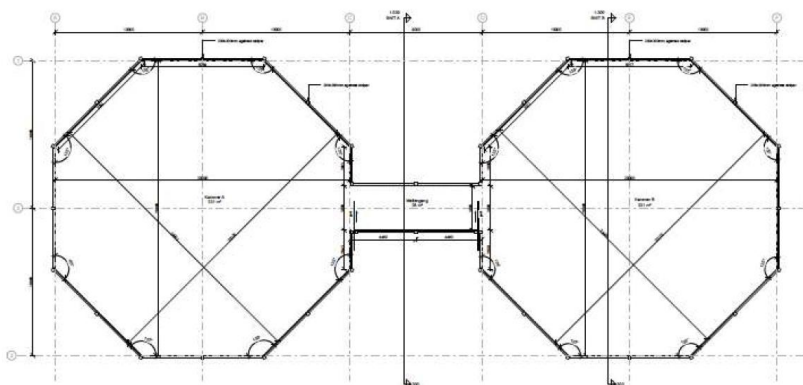
Figur 2: Fra Naturstyrelsens ansøgningsmateriale: Anlægstiltag i forbindelse med hegning.

Hegnet vil blive konstrueret med et 2 meter højt stålhegn og træpæle, som allerede kendes fra den eksisterende bisonskov. Træpælene er afbarkede pæle af akacie- eller robinietræ (FSC/PEFC certificerede), som er valgt som træsort af hensyn til holdbarhed. De har en længde på 4 meter og diameter på 14-17 cm. Pælene trykkes ca. 80 cm ned i jorden og sættes med en afstand på ca. 5 meter mellem pælene.

Hegnet er semipermeabelt, hvilket vil sige, at mange fugle, insekter og mindre pattedyr kan passere frit gennem hegnet. Deres passage muliggøres med en maskestørrelse på 5 x 10 cm. Hegnets underkant er derudover løftet ca. 35 cm over terræn, hvorved det sikres, at bisonkalve og kronkalve holdes inde, samtidig med at mindre pattedyr, såsom harer og rådyr, samt f.eks. traner på vandring med ikke flyvefærdige unger, kan passere. For at maksimere hegnets styrke påsættes stålhegnet på indersiden af stolperne. Naturstyrelsen oplyser, at det på nuværende tidspunkt ikke skønnes nødvendigt at opsætte el-tråde, men hegnet kan forsynes med en eller to el-tråde, såfremt det skønnes nødvendigt på et senere tidspunkt.

I det store hegn etableres et udslusningshegn på ca. 1 ha. For at det kan fungere som karantænefold, etableres det med 2 meter højt nethegn med to el-tråde på indersiden og tre el-tråde på ydersiden på klokker, som stikker 25 cm ud på begge sider, så der ikke kan komme direkte kontakt mellem individer indenfor og uden for hegnet. Derudover går nethegn og låger helt til jorden på hele hegnslinjen, og laveste el-tråd er maksimalt 40 cm over jorden, så hjortedyr og bison ikke kan passere under hegnet. Udslusningshegnet fungerer sammen med en boma, når der skal udsættes dyr i naturnationalparken. En boma er en konstruktion til brug ved udsætning og indfangning af de store planteædende pattedyr. Bomaen vil være et permanent element, som muliggør, at der kan tilføres eller fjernes individer af store planteædende pattedyr, som det skønnes nødvendigt ift. forvaltningsplanens retningslinjer for forvaltning af dyr (Bilag 4). I bomaen udsættes dyrene, når de ankommer fra transport, og inden de slippes ud i hegningen. Bomaen er ottetalsformen og bræddebeklædt med brædder på 3 meter i højden, så dyrene ikke kan kigge over

konstruktionen, hvorved deres stressniveau mindskes. Anlægget består af to ottekantede rum på ca. 20 x 20 meter med en forbindelsesgang (Figur 3). Det samlede anlæg har en længde på ca. 50 meter.

Figur 3: Fra Naturstyrelsens ansøgningsmateriale: Principskitse af bomaen.

Der etableres en ny færirst, nedlægges en færirst og renoveres en færirst. Ved siden af færisterne etableres også låger, der gør det muligt at lukke vejen for biltrafik i særlige tilfælde og stillåger, der muliggør passage for både gående, cyklister og ryttere.

Færisterne i vejene etableres i overensstemmelse med gængs praksis med faunapassager, der fører fra bunden af færisten til terræn, så det sikres, at mindre dyr kan passere. Der etableres hastighedsbegrænsning og bump på vejen, som mindsker risikoen for påkørsler af dyr.

Det eksisterende bisonhegn på 6 km, som omfatter ca. 200 ha af området, nedtages ifm. at europæisk bison lukkes ud i naturnationalparken.

I sprækkedalen ved Grønnevad findes i dag et lavt totrådet elhegn rundt om et areal på ca. 13 ha. Området græsses af robuste kvægracer. Hegnet vil ifm. naturnationalparken udvides til ca. 39 ha. Græsningen kommer til at omfatte både sprækkedalen og de højereliggende skovområder. Udvidelsen sikrer græsningstryk i området, samtidig med at der tages hensyn til det særlige landskab i sprækkedalen med Læsåen og det omfattende hulvejssystem. Det totrådede elhegn er passabelt for alle øvrige dyrearter, herunder de fritlevende bestande af rådyr og dådyr.

Den samlede hegnstrækning med lavt hegn vil udgøre i alt ca. 2,4 km, hvoraf ca. 1 km er eksisterende hegn, som bevares. Der etableres ca. 765 m nyt hegn oven for sprækkedalen i sydvestgående retning og ca. 400 meter nyt hegn i nord-sydgående retning. Det lave hegn støder op til det høje hegn. Pælens højde er ca. 1,1 meter over terræn og diameteren er 8-16 cm. Hegnet sættes med en afstand på 8-10 meter mellem pælene. Den eksisterende krydsning af hegnet ved Læså i Grønnevad bevares.

Anlægsfasen

Opsætningen af hegnet finder sted i et ca. 4 m bredt arbejds spor. Anlægsperioden skønnes samlet at være ca. 6 måneder. Rydningen af dele af arbejds sporet til opsætning af hegnet forventes at have en samlet varighed på ca. 1 måned. På de enkelte hegnstræk vil der blive arbejdet ad to omgange med hhv. rydning og opsætning af hegn. Hver arbejdsproces vil på det enkelte sted vare op til en uge. Anlæggelsen af boma vil tage ca. 2 måneder, etablering af færirst vil vare 1-2 uger og anlæggelsen af det totrådede elhegn vil tage ca. 3 uger.

Under anlægsfasen fjernes træer og anden opvækst i et arbejds spor af en bredde på 4 m langs hegnslinjen, så maskinen, der skal sætte hegnet, kan komme rundt. Arbejds sporet er placeret så, at antallet af træer, som fældes, er minimeret. Mindre træer fældes med en skovningsmaskine, mens større træer og træer, som er placeret, så de indebærer en risiko ift. færdsel på skovveje og cykelveje, fældes motormanuelt. Træstubbe

knuses ned til terræn. Flere steder er hegnet placeret mellem træerne. Gamle træer og træer med hulheder og råd fældes ikke. Arbejdet tilrettelægges så kørsel sker på etablerede cykelveje, skovveje og skovspor, hvor der er muligt.

Hegnet opsættes efter etablering af arbejdsstøret. Pælene håndteres maskinelt, pga. deres størrelse og vægt og nedrammes med en traktormonteret pælenedrammer.

Etableringen af færisterne i eksisterende befæstet vej vil foregå ved udgravning af råjord og opfyldning med stabilgrus. Herefter støbes en betonramme, hvori færisten placeres. Ifm. med hegnssætningen etableres der rørunderføringer, vadesteder og hegnsoverførsler.

Ved udvidelsen af det eksisterende lave totrådede hegn fjernes der også mindre træer og buske, således der laves et arbejdsstøret på ca. 4 m. Gamle træer og træer med hulheder fældes ikke. Hegnet opsættes som udgangspunkt i rette linjer mellem strammepæle, og gamle træer med hulheder og råd bevares på begge sider af hegnet. Pælene trykkes ned i jorden med en minilæsser, eller der forbores med pælebor.

Nedtagning af det eksisterende bisonhegn foregår ved at hegnet klippes ned fra pælene, rulles sammen og stolperne trækkes op eller skæres over i terræn. Arbejdsstørene afmonteres. Arbejdet sker vha. traktor og varer ca. en måned. For at kunne komme til arbejde ved hegnet, laves et midlertidigt arbejdsstøret ved at nedskære opvækst, som er opstået siden hegnet blev sat op for 12 år siden. Gamle træer og træer med hulheder og råd fældes ikke. Da støret udelukkende bruges til nedtagning af hegnet, vil det gro til efterfølgende.

Driftsfasen

Efter hegnets etablering bibeholdes et tilsynsstøret. Tilsynsstøret er på i alt ca. 17,7 km, hvor 4,5 km er på eksisterende skovveje og 9,6 km er på eksisterende skovspor. På nogle strækninger vil der udlægges knust granit for at stabilisere eksisterende skovspor, for at sikre passage for ATV/4WD. Støret forløber på henholdsvis indersiden og ydersiden af hegnet, alt efter hvad der er praktisk muligt, ift. at benytte eksisterende skovveje og skovspor. Skovveje og cykelveje vedligeholdes som en del af den nuværende drift. Skovsporene holdes åbne og passable, ved at der køres jævnlige på dem, og ved evt. rydning af opvækst efter behov, samt stabilisering med granitskærver.

Materialevalget i hegn og pæle giver hegnet en forventelig levetid på 20 år. Der vil skulle ske et løbende tilsyn med hegnet for at sikre, at det er tæt. Hyppigere i perioder med eksempelvis meget blæst/stormfald eller perioder, hvor der er dyrevelfærdsbehov, som kræver særlig opmærksomhed på hegnslinjen. I forbindelse med tilsynet vil huller i hegnet skulle repareres, ligesom der forventeligt vil ske udskiftninger af enkelte hegnspæle undervejs i hegnets levetid.

Der opretholdes ikke spor ifm. det totrådede elhegn. Der ryddes jævnlige vegetation motormanuelt under hegnet. Bomaen og færisterne tilses løbende. Tilsynene intensiveres om vinteren ved snefald, hvor det kan være nødvendigt at fjerne sne fra færisterne eller lukke adgangen.

2) Biodiversitetsfremmende tiltag

Formålet med de biodiversitetsfremmende tiltag er naturgenopretning, som betyder at potentialet for udvikling af biodiversiteten øges, og præget af hidtidig forstlig drift udviskes, så en vildere og mere naturlig skov kan få lov at udvikle sig. Tiltagene fremmer udviklingen af processerne, som uden genopretningstiltagene ville kunne vare 50-100-150 år. Tiltagene følger Naturstyrelsens overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov (bilag 6).

Biodiversitetsfremmende tiltag omfatter strukturfældninger, veteranisering af træer, fældning af oversøiske træarter og ikke hjemmehørende europæiske træarter, biodiversitetsplantninger og rydning af mindre områder med rødeg og rødgran til ny lysåben natur og genopretning af to vandhuller.

Der sker ingen strukturfældninger i bevoksninger ældre end 150 år. For hjemmehørende arter af løvtræ som f.eks. eg og bøg vil de fældede træer blive liggende i skovbunden som dødt ved.

Strukturfældninger i yngre løvtræ (<80 år) finder i særlig grad sted i unge og meget homogene strukturer, for at fremme mosaikstrukturen. Fældningerne i yngre løvtræ og i nåletræ sker ved hjælp af skovningsmaskine og motormanuelt (dvs. med motorsav). Skovningsmaskine og udkørselsmaskine færdes udelukkende på det eksisterende net af permanente kørespor (ikke befæstede). Brugen af skovningsmaskine og efterfølgende udkørsel af tømmer (kun fra bevoksninger med rødgran samt ikke hjemmehørende træarter) vil give forstyrrelser ift. jordbunden på køresporene svarende til i den hidtidige skovdriftsudnyttelse af disse bevoksninger.

I løvtræ ældre end 80 år og yngre end 150 år gennemføres strukturfældningerne motormanuelt og vha. skovmaskine. Gamle træer og træer med hulheder fældes ikke. Idet der ikke skal hentes træ ud af disse ældre løvtræbevoksninger, vil omfanget af kørsel i bevoksningerne være begrænset til evt. tilfælde af indtrækning af risikotræer. Evt. forstyrrelse af jordbunden vil derfor alene være knyttet til selve fældningen. Arbejdet med strukturfældninger forventes at vare 1-2 dage per hektar.

Strukturfældningerne udføres på en måde, der styrker overgange bl.a. ved at fremme hjemmehørende buske som tjørn, hyld, hassel, slåen mfl. Derudover plantes hjemmehørende, bærbærende skovbrynsbuske og -træer som f.eks. arter af hvidtjørn, hyld, hassel og mirabel til gavn for insekter, vildt og fugle.

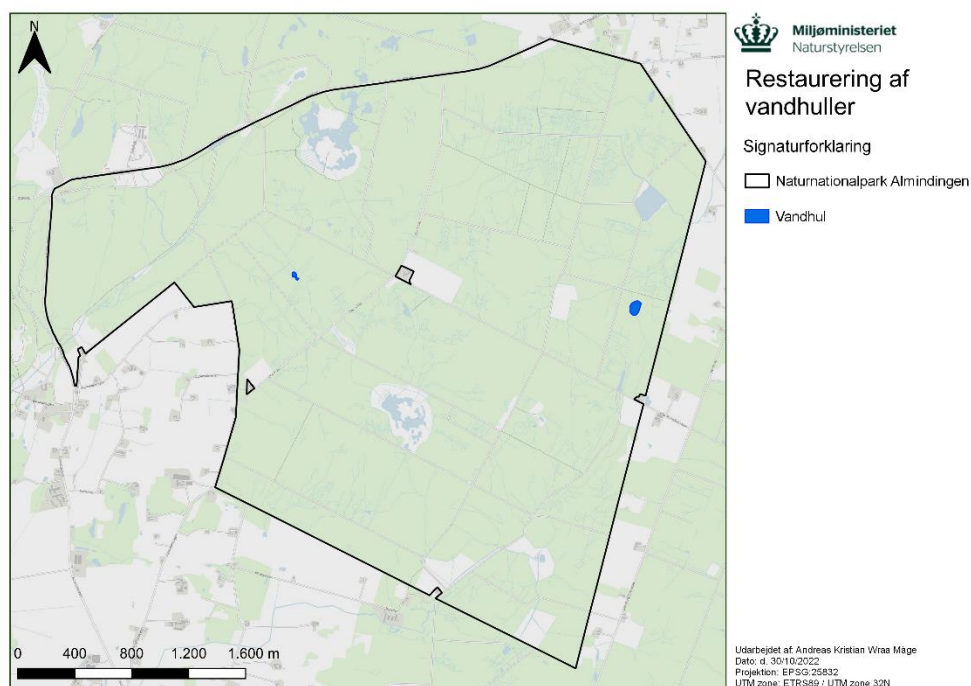
Ved veteranisering laves der bevidste skader på stående, levende løvtræer, som skaber mulighed for langsom nedbrydning, og som derved medvirker til at accelerere forekomsten af dødt ved i naturnationalparken. I Almindingen består veteraniseringen af træer af brænding, beskadigelse af barken og etablering af hulheder. I ældre bevoksninger og på arealer i bevoksningerne <80 år, gennemføres veteraniseringerne både med skovmaskine og motormanuelt. Der er tale om få og små indgreb, som giver en kortvarig forstyrrelse. I bevoksninger fra 80 til 150 år, vil der blive gennemført veteranisering motormanuelt.

I naturnationalparken er der store arealer med rødgran i omtrent samme alder, som er plantet efter stormfald i 1956 og 1967. Bevoksningen stabiliseres ved gradvis frihugning ad flere omgange ca. hvert 4. år i en op til en 25-årig periode. En mindre tæt skov sikrer muligheden for at andre træarter som birk, tjørn og eg kan indvandre. Rødgransbevoksningerne vil derved over tid udvikle sig til en mosaik af lysåbne naturtyper og naturlig træopvækst af især rødgran og birk.

Rødgran, douglas, sitka og rødeg udtages fra området til salg. Enkelte oversøiske træarter kan bevares som enkeltstående træer eller træer i holme, hvis de har særlig biologisk eller landskabelig værdi. Et område med rødeg og rødgran ryddes for at skabe en lysning syd for Bastemose.

I forbindelse med Naturstyrelsens eksisterende, løbende overvågning bekæmpes og reguleres invasive arter som hidtil.

To vandhuller (figur 4), er kunstigt anlagte. De restaureres ved udjævning af brinkerne, som er meget stejle. For vandhullet i H7, gælder der, at afløbet hæves mhp. at øge oversvømmelseszonerne, for at gavne vandlevende bilag II- og bilag IV-arter.

Figur 4: Naturgenopretning af vandhuller

3) Genopretning af naturlig hydrologi

I forbindelse med Naturnationalpark Almindingen forventes gennemført 9 mindre delprojekter med genskabelse af naturlig hydrologi. Arealerne har historisk været udsat for en høj grad af afvanding i form af grøftning og uddybning af naturlige vandløb i forbindelse med den tidligere skovdrift.

Naturnationalparken afvandes via de tre å-systemer, Rakkerå, Læså og via tilløb til Nydams Å. Alle disse er målsat med god økologisk tilstand.

I forbindelse med EU LIFE-projekt SemiAquatic-LIFE er nogle grøfter i Grønnevad og Lille Nydam lukket i 2021. I 2021 blev der gravet nye vandhuller og restaureret eksisterende moser og vandhuller.

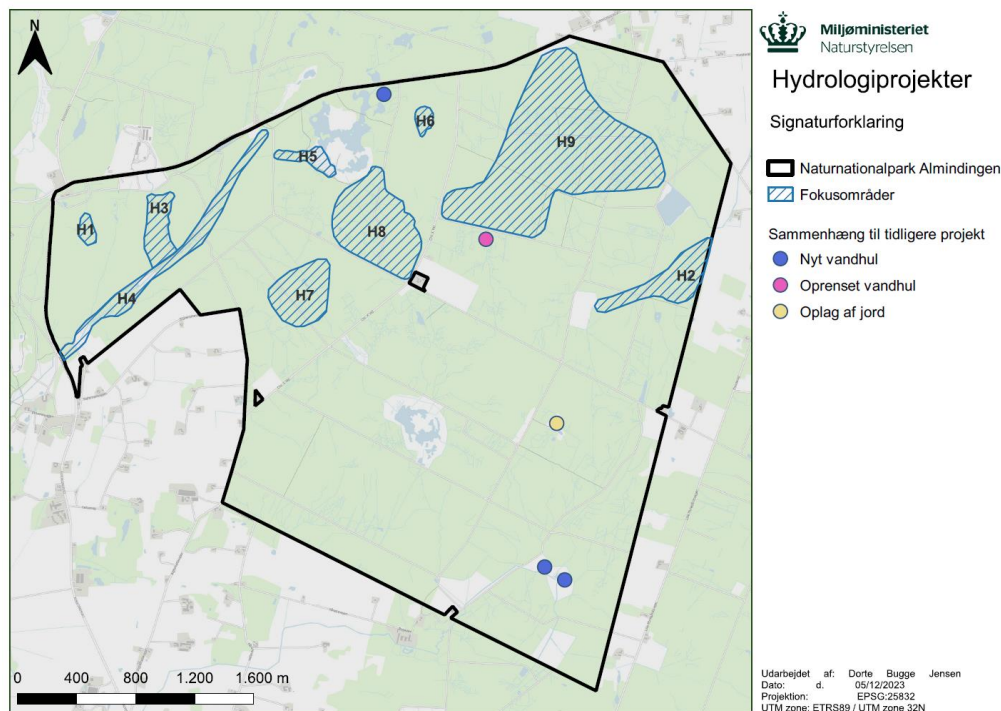
Naturnationalparken modtager vand fra naboejendomme nordøst for området og fra sydøst via Grønnedam. Der findes mange etablerede grøfter i området, og der er lavet underføringer ved anlæggelse af veje. I 2005 stoppede den rutinemæssige grøfteoprensning og blev begrænset til steder med nabohensyn.

De mest markante lavbundsarealer i området er Bastemose, Svinemose og Hagemyr. Vandstanden i Bastemose styres af et stigbord (en plade som kan justeres, så vandstanden kan styres) og blev hævet i 1990'erne for at begrænse tilgroningen. Afløbet fra Svinemose blev omkring år 1900 sprængt gennem en vandstandsende barriere i det underliggende grundfjeld for at tilplante området syd for mosen. Vandstanden er senere hævet ca. 1 meter vha. et stigbord ved Søndre Svinemosevej. Hagemyr var tidligere en del af et større moseareal i Højlyngen. I 2016 blev området naturgenoprettet ved afdrift af rødgran og hævnning af afløbet, som har skabt en større fri vandflade og en bedre dynamik på engen i området. Søen i Bastemose er målsat med god økologisk tilstand.

Der er ikke målsatte regionale eller dybe grundvandsmagasiner under eller i nærheden af naturnationalparken. Der ligger fire målsatte terrænnære grundvandsmagasiner, der alle har god kemisk og kvantitativ tilstand, inden for afgrænsningen af naturnationalparken.

Anlægsfasen

Figur 5 viser områder for genopretning af hydrologi i naturnationalparken. De lyseblå områder markerer planlagte projekter, som vil blive gennemført inden for en 6-årig periode. Nummereringen på kortet bruges til at identificere de enkelte delområder, som ses i bilag 9.

Figur 5: Områder med genopretning af mere naturlig hydrologi samt placering af eksisterende, midlertidigt oplag af jord, som hidrører fra tidligere projekt i området

Anlægsarbejdet udføres i den tørreste periode på året, som kan variere fra år til år, men som regel er i august til september og vha. maskiner med et lavt marktryk. Der køres ikke i grøfterne i forbindelse med anlægsarbejdet. Der er tale om en meget lokal og midlertidig forstyrrelse fra få timer til få dage. Vegetationen vil genetablere sig naturligt i løbet af en vækstsæson efter evt. slid. Anlægsarbejdet sker i dagtimerne. Der sker i øvrigt ikke jordbearbejdning eller knusning i forbindelse med genetablering af hydrologien. Der vil blive skabt arbejdsadgang for maskinerne ved at fælde få buske og mindre træer langs med de aktuelle grøfter. Gamle træer og træer med hulheder og råd fældes ikke. Selve anlægsarbejdet i de konkrete projektområder med grøftelukninger har en varighed på 1-4 dage afhængigt af områdets størrelse, jordbundsforhold og om der skal tilkøres jord. Vandløbsomlægninger har en varighed på 2-4 uger pr. vandløbsstrækning. Ved fjernelse af overkørsler graves den overliggende jord og sten fra overkørslerne, hvorefter røret løftes op ad vandløbet. Arbejdet har en varighed på 1-2 dage pr. overkørsel.

I forbindelse med projektet SemiAquatic-LIFE i 2021, blev ca. 4000 m³ jord og oprenset materiale fra projektet, placeret på et midlertidigt oplag indenfor naturnationalparken. Dette materiale kan bruges til opfyldning af grøfter og etablering af propper og grøfter i naturnationalparken.

Inden for naturnationalparken gennemføres ni konkrete hydrologiprojekter (H1-H9), som omfatter grøftelukninger, fjernelse af spærringer og rørlægninger samt strukturforbedringer, omlægning og fritlægning af vandløb. Grøfterne afproppes med jord fra nærliggende arealer, primært tidligere vandhulsprojekter og eksisterende balker, og lukningerne sker systematisk nedstrøms og op i systemet.

I alt lukkes ca. 2 km grøft, og der anlægges over 200 jordpropper á 2–10 m længde. Projekterne skaber varierende vandstandshævninger (maks. 40–100 cm), som dog kun opstår lokalt og i perioder med kraftig nedbør. Grøftelukningerne forventes at skabe fugtige lavninger, våde enge, rigkær og naturlige oversvømmelser i skov og lysåbne områder, uden påvirkning af naboarealer.

Der udføres desuden forbedringer af Læså og Rakkerå, herunder udlægning af gydegrus, træ og sten, samt omlægning og fritlægning af vandløb på flere strækninger. Samlet udgraves ca. 1.000 m³ materiale i forbindelse med omlægninger af Rakkerå, hvor materialet anvendes ved opfyldning af eksisterende grøfter og overflødige vandløbsstrækninger og der etableres opstemning og sandfang for at forbedre vandstand og fysisk variation.

Driftsfasen

Af ansøgningsmaterialet fra Naturstyrelsen fremgår, at der i størstedelen af området ingen drift vil være efter gennemførelse af projekterne. Dog kan det visse steder fortsat være nødvendigt at oprense eksisterende vandløb og grøfter af hensyn til vandaflledning fra naboer eller omkring infrastruktur.

4) Græsning i naturnationalparken

I Naturnationalpark Almindingen etableres der helårsgræsning, som udgangspunkt uden brug af tilskudsfodring ved samgræsning mellem europæisk bison, kronvildt, dåvildt og fritlevende råvildt. Græsningen sker for at understøtte naturlige processer og dynamikker, og det er forventningen, at biodiversiteten over tid vil forbedres i kraft af øget variation, skabt af de græssende dyrs adfærd og forskellige fødepræferencer. Græsningen vil bidrage til opbygning af en varieret skovstruktur og medføre flere økologiske gradienter og overgangszoner med mange forskellige typer levesteder for dyr og planter.

Græsningen finder sted inden for et ca. 1.100 ha stort areal med højt hegn, hvor europæisk bison, kronvildt og dåvildt vil græsse, samt i et ca. 39 ha stort lavt totrådet elhegn, hvor kvæg og heste fortsat græsser. Råvildt kan frit passere begge hegntyper og græsser i og omkring de indhegnede arealer. Græsning med husdyr i et antal mindre totrådede el-hegn inden for det høje hegn vil blive udfaset i takt med at bestanden af vildt vokser. Dyrearterne er valgt for deres forskellige påvirkninger på vegetationen – fra knopgnav og frøspredning til åbning af tæt bevoksning og græsning af lysåbne arealer – og Naturstyrelsen vurderer at dyrene samlet vil fremme en mere naturlig dynamik og dermed artsrigdommen i området.

Anlægsfasen

Der sker en gradvis bestandsopbygning i det høje hegn med en sigtelinje for græsningstrykket på ca. 57 kg/ha. Græsningstrykket vil i starten være lavere, og opbygningen vil ske trinvis over tid. Den eksisterende bestand af 11 europæiske bisoner udvides gradvist, afhængigt af anbefalinger fra det europæiske avlsprogram, med fokus på genetisk variation og flokstruktur. Der udsættes ca. 15 kron dyr på én gang, med forventning om en fremtidig bestand på 80–100 dyr. Omkring 50–60 dådyr forventes at blive hegnet inde, og bestanden ventes at vokse hurtigt. Der kan blive behov for genetisk supplering på sigt. Råvildt forventes at forekomme naturligt i en bestand på ca. 80–100 individer inden for hegnet.

Driftsfasen

Den beregnede teoretiske bæreevne er 57 kg/ha, baseret på tilgængelige arealer fratrukket vådområder og estimeret fødeproduktion. Startbestanden ligger under denne bæreevne og tilpasses over tid ud fra årlige vurderinger af dyrenes huld, bestandsstørrelse og fødemængde. Bæreevnen kan ændre sig over tid, og derfor vil sammensætningen og størrelsen af dyrebestanden løbende blive tilpasset til områdets udvikling og bærende kapacitet.

5) Etablering af friluftsfaciliteter, herunder stier og veje

Friluftsfaciliteterne i Naturnationalpark Almindingen omfatter infrastruktur i form af skovveje, stier og cykelveje samt faciliteter i form af eksempelvis skiltning, parkeringspladser, shelters, madpakkehus, toilet og udsigtstårn. Der etableres blandt andet to nye mini-shelters, et udsigtstårn, et madpakkehus samt nye og forbedrede stier og adgangsforhold. Der opsættes desuden i alt 24 stilåger og 14 kørelåger af varierende bredde ved eksisterende adgangsveje, så flest mulige brugergrupper – herunder gående, cyklister, ryttere og kørestolsbrugere – får adgang til området. Forsvarets adgang til faste installationer i området opretholdes.

Der etableres nye parkeringsfaciliteter uden for hegnet i begge ender af Chr. X's Vej, og de eksisterende parkeringspladser forbedres ved Hareløkkerne, Bastemose og Hagemyr. Hareløkkerne bliver den primære indgang til området. Ved Store Nydam forsøges i dialog med naboer at etablere en mindre parkeringsplads. Handicapvenligt toilet findes allerede ved Hareløkkerne. Et eksisterende shelter ved Hareløkkerne nedlægges, og to små primitive overnatningspladser etableres i den østlige del af naturnationalparken. Den eksisterende shelterplads ved Lindesbjerg bevares. Naturlegepladsen ved Hareløkkerne, bålhytter og hundeskov bevares og vil ligge uden for hegnet.

De to regionale cykelruter, som passerer igennem området, berøres ikke. Motoriseret kørsel fastholdes kun på Chr. X's Vej, mens de øvrige skovveje forbliver uden offentlig bilkørsel. Sideveje til Chr. X's Vej skiltes, så motorkørsel forhindres. En række skovveje nedlægges eller nedgraderes til stier: Søndre Svinemosevej og Fembrovej nedlægges, mens dele af Hagemyrvej og Nordre Svinemosevej nedgraderes. Nedgraderingen sker passivt over tid i takt med, at løbende vedligeholdelse ophører.

Der anlægges nye, markerede vandreruter som erstatning for de eksisterende og for at sikre fortsat tilgængelighed, hvor veje nedlægges. De nye ruter etableres som en kombination af befæstede stier med knust granit og ikke-befæstede trampestier samt ved brug af eksisterende skovveje. Højlyngsstien omlægges på en strækning. Tre ruter udgår fra Hareløkkerne (ca. 3 km, 7 km og 15 km), én fra Store Nydam og én ved Hagemyr. Derudover etableres en kort, tilgængelig sti fra P-plads til Musestien, og denne opgraderes med knust granit og boardwalk for at sikre adgang for bevægelseshæmmede. Også ruter ved Bastemose og Store Nydam forbedres med belægning.

I den nordøstlige del anlægges en ny befæstet sti uden for hegnet på ca. 800 m og 3 m bredde for at give brugere mulighed for at færdes uden om det indhegnede område. Stien anlægges delvist på eksisterende skovspor og delvist gennem rødgran-, bøg-, eg- og fyrreskov uden for kortlagt skovhabitatnatur.

Udsigtstårnet etableres ved Hagemyr, og tre nye udsigtspunkter anlægges ved Grønnevad, Store Nydam og Lille Nydam, med mulighed for ophold og formidling. Der etableres en ny madpakkehytte ved Bastemose.

Anlægsfasen

I anlægsfasen etableres de nye friluftsfaciliteter løbende over en periode afhængigt af stistrækningernes længde og kompleksitet. Madpakkehuset og udsigtstårnet anlægges i perioden 1. august til 31. januar. Mindre maskiner som minilæssere og traktorer anvendes, og arbejdet foregår på et tørt tidspunkt af året. Dele af de befæstede stier anlægges med 10–20 cm knust granit og jordudjævning, og enkelte steder – især i rødgranbevoksning – fældes træer for at give plads til faciliteter. Andre steder, hvor stier anlægges gennem bøgeskov, ryddes kun underskov.

Driftsfasen

Friluftsfaciliteterne plejes/vedligeholdes, jf. de overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov. Det vil bl.a. sige, at deres tilstand sikres med slåning, maling af træværk, rydning af opvækst og fældning/beskæring af farlige træer omkring opholdsarealer og friluftsfaciliteter.

4. Begrundelse for afgørelsen

4.1 Lovgrundlag

4.1.1 Lov om naturbeskyttelse

Bekendtgørelse nr. 927 af 28. juni 2024 af lov om naturbeskyttelse, herefter benævnt naturbeskyttelsesloven.

4.1.1.1 Offentlighedens adgang, hegn og vildtets frie bevægelighed (§ 23, stk. 2)

Offentlighedens adgang til skove fremgår af naturbeskyttelseslovens § 23 og af bekendtgørelse nr. 852 af 27. juni 2016 om offentlighedens adgang til at færdes og opholde sig i naturen.

Efter naturbeskyttelseslovens § 23, stk. 2, må offentlighedens adgang ikke forhindres eller vanskeliggøres. Jf. § 23, stk. 2, 2. pkt., må der ikke opsættes usædvanlige hegn omkring skove. Bestemmelsen tilsigter navnlig at undgå hegn, der ved deres højde, konstruktion eller materialevalg, virker dominerende eller skæmmende, eller som hindrer vildtets frie passage.

Efter naturbeskyttelseslovens § 61 a, stk. 4, kan det uanset ovenstående tillades, at en naturnationalpark eller et område heri helt eller delvis indhegnes, med henblik på helårsgræsning. Offentlighedens adgang til og fra naturnationalparken må dog ikke forhindres eller vanskeliggøres unødigt. Vildtets frie bevægelighed skal endvidere opretholdes i videst muligt omfang.

Offentlighedens adgang

De nuværende adgangsveje bevares ved opsætning af 24 stilåger. Herudover etableres 14 kørelåger af varierende bredde. Indgange til naturnationalparken planlægges på en måde, som tilgodeser flest mulige brugergrupper, herunder også Forsvarets adgang til faste installationer. Der opsættes en lågetype, som kan bruges af både gående, cyklister, ryttere og kørestolsbrugere. Dertil kommer et antal kørelåger, som giver Naturstyrelsen mulighed for bilkørsel i forbindelse med de indledende naturgenopretningstiltag og tilsynet med dyrene og området. Færistene etableres og renoveres i eksisterende veje.

Der anlægges nye parkeringsfaciliteter uden for hegnet i begge ender af Chr. X's Vej, og de eksisterende parkeringsfaciliteter forbedres ved Hareløkkerne og renoveres ved Bastemose samt udvides ved Hagemyr. Hareløkkerne bliver den primære indgang til området. Ved Store Nydam forsøges det i dialog med naboer at anlægge en mindre parkeringsplads uden for naturnationalparken, med henblik på, at der kan etableres en sekundær, mindre hovedindgang her. Handicapvenligt toilet findes allerede i dag ved hovedindgangen ved Hareløkkerne.

Der er udlagt to faunalommer i naturnationalparken på ca. 266 ha, hvor det af Naturstyrelsen vurderes, at fraværet af skovveje, faciliteter og markerede ruter vil betyde, at her vil være en lav grad af forstyrrelser fra rekreative aktiviteter, da publikum generelt holder sig på skovveje og afmærkede ruter.

Der etableres i alt fem markerede vandrerruter, som erstatter de nuværende to. De nye, markerede vandrerruter etableres for at sikre ruter, hvor skovvejene nedlægges. Nye markerede vandrerruter etableres delvist som befæstede stier og ikke-befæstede trampestier og delvist på eksisterende skovveje. Det vil være muligt at sammensætte sine egne ture via netværket af markerede ruter. Ved Hareløkken, Bastemose og Nydamsindgangen laves stierne så de er egnede for bevægelseshæmmede.

På baggrund af ovenstående er det SGAV's vurdering, at projektet lever op til § 61 a, stk. 4, i naturbeskyttelsesloven og dermed ikke vil forhindre eller vanskeliggøre offentlighedens adgang.

Hegnet – højde, konstruktion og materialevalg, samt vildtets frie bevægelighed

For at sikre græsningstrykket i naturnationalparken etableres der ydre hegn. Ca. 1.100 ha af området hegnes med et højt hegn, der er 2,35 m højt og ca. 16 km langt. Cirka 38,7 ha hegnes med et 90 cm højt tottrådet elhegn på i alt ca. 2,3 km. Begge typer af hegn findes i forvejen i området. Ved det lave hegn er der tale om en udvidelse af det eksisterende hegn. Hegnet er et vildtheqn af materialet stål og med træpæle. Træpælene er afbarkede pæle af akacie- eller robinietræ. For yderligere beskrivelse af hegnets udformning og materialevalg, se afsnit 3, pkt. 1 om etablering af hegn omkring naturnationalparken.

Naturstyrelsen oplyser, at der er tale om et semipermeabelt hegn, hvilket vil sige, at mange fugle, insekter og mindre pattedyr på størrelse til og med rådyr, kan passere frit gennem hegnet. Således vurderer Naturstyrelsen, at der ikke vil være en barriereeffekt på faunas bevægelse ud og ind af naturnationalparken. Dette er med undtagelse af de græssende dyr i naturnationalparken, som ikke vil kunne passere hegnet.

Passage af fauna sikres med en maskestørrelse på 5 x 10 cm, og samtidig er hegnet ikke fastgjort til jordoverfladen. Mindre pattedyr vil derfor kunne grave/skubbe sig under hegnet.

I naturnationalparken er der identificeret 42 steder, hvor det høje hegn krydser vandførende vandløb og grøfter, hvor det er nødvendigt at etablere rørunderføringer, hegnsoverføringer eller vadesteder. For at sikre hegnets funktion er det nødvendigt at etablere 16 rørunderføringer, hvor hegnet krydser særligt dybe grøfter og vandløb, eller hvor der er behov for at sikre afvanding fra naboarealer. Ved de øvrige krydsninger er der eksisterende rørbroer, eller der laves hegnsoverførsler og vadesteder, som beskrevet nedenfor. Det høje hegn vil krydse de målsatte vandløb Læsåen, Rakkerå og Tilløb til Nydamsåen i alt 9 steder i naturnationalparken. Der etableres rørunderføringer 2 steder i målsatte vandløb, i en gren af Læsåen ved Hareløkkerne og i Rakkerå. Rørene vil have en størrelse på 400 mm til 1.200 mm i diameter og længder på 6 m, således at de store planteædende pattedyr holdes inde bag hegnet samtidig med, at småvildt kan passere, og vandet sikres fri passage uden opstemninger med grene og blade, og en ATV kan passere vandløbet. Rørunderføringerne etableres, så minimum 1/4 til 1/3 af røret ligger under vandløbets bund. Vandløbsbunden føres ubrudt gennem røret. Rørene lægges uden eller med maksimalt 5 promilles fald og uden niveauforskelle mellem rør og ind- eller udløb.

Der udarbejdes 3 hegnsoverføringer over målsatte vandløb. En hvor det høje hegn krydser tilløb til Læsåen og 2 i Tilløb til Nydamsåen hhv. østlige og vestlige tilløb. Ved krydsning sættes hegnspælene ikke ned i vandløbene. Der påmonteres vildtheqn ned mod vandløbets overflade, således at mindre pattedyr og plantemateriale kan passere uhindret.

Færistene i vejene etableres i overensstemmelse med gængs praksis med faunapassager i form af 300 mm PVC-rør, der fører fra bunden af færisten til terræn. Der etableres hastighedsbegrænsning og bump før færistene samt hastighedsbegrænsning inden for hegnet.

På baggrund af ovenstående er det SGAV's vurdering, at hegnet ikke har en højde, konstruktion eller er bygget af materialer, som virker dominerende eller skæmmende, og at hegnet ikke hindrer vildtets frie passage.

4.1.1.2 Tilladelse til etablering af naturnationalparker (§ 61 a, stk. 3)

Af § 61 a, stk. 3, i naturbeskyttelsesloven fremgår det, at forvaltningen af en naturnationalpark, der omfatter arealer inden for internationale naturbeskyttelsesområder, skal medvirke til gennemførelse af Natura 2000-planens mål for naturtilstanden. Der er udarbejdet en væsentlighedsvurdering for naturnationalparkens potentielle påvirkning på Natura 2000-område N186 Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne med habitatområde H162 og fuglebeskyttelsesområde F80.

SGAV's vurdering fremgår af afsnit 4.1.3.2.1. nedenfor.

4.1.2 Lov om skove

Bekendtgørelse nr. 690 af 26. maj 2023 af lov om skove, herefter benævnt skovloven.

4.1.2.1 Fredsskovspligtige arealer (§ 8, stk. 1, nr. 1-4)

Efter § 8, stk. 1, gælder følgende for fredsskovpligtige arealer:

- 1) Arealet skal holdes bevokset med træer, der danner, eller som inden for et rimeligt tidsrum vil danne, sluttet skov af højstammede træer.
- 2) Hugst bortset fra tynding må ikke finde sted, før bevoksningen eller det enkelte træ har opnået en alder eller dimension, hvor den er hugstmoden.
- 3) Arealet skal senest 10 år efter afvikling af en hugstmoden bevoksning opfylde kravet i nr. 1.
- 4) Dyrehold er forbudt. Forbuddet gælder dog ikke på arealer, der lovligt kan holdes uden træbevoksning, jf. § 10.

Af § 8, stk. 2, fremgår det at:

"Stk. 1 gælder ikke for fredsskovpligtige arealer i en naturnationalpark omfattet af en tilladelse efter lov om naturbeskyttelse."

Af § 38, stk. 1 fremgår det at:

"Når særlige grunde taler for det, kan miljøministeren dispensere fra bestemmelserne i § 8, § 9, nr. 1 og 2, § 10, nr. 4, § 11, stk. 1, og §§ 12 og 26-28."

Denne etableringstilladelse medfører derfor en fravigelse af ovenstående krav og forbud, hvorfor der ikke kræves en dispensation fra § 8, jf. § 38.

4.1.2.2 Opførelse af bygninger, anlæg, samt terrænændringer og affald (§ 11)

Forbuddet i skovlovens § 11, hvorefter der ikke må opføres bygninger, etableres anlæg eller gennemføres terrænændringer eller anbringes affald, gælder efter § 11, stk. 2, nr. 3, ikke i en naturnationalpark omfattet af tilladelse efter naturbeskyttelsesloven, som er nødvendig for at styrke områdets natur og biodiversitet.

Følgende aktiviteter gennemføres som led i etablering af Naturnationalpark Almindingen:

- Etablering af hegn omkring naturnationalparken
- Biodiversitetsfremmende tiltag
- Genopretning af naturlig hydrologi
- Græsning i naturnationalparken
- Etablering af friluftsfaciliteter, herunder stier

Det er SGAV's vurdering, at tiltagene tilsammen er med til at sikre projektets formål, dvs. at sikre større biodiversitet ved at skabe mere dynamik, større sammenhængende områder med pleje, bedre formidling og udbredelse af viden om de beskyttede naturtyper og arter i området, samt sikre genopretning af naturlige hydrologiske forhold.

4.1.2.3 Beskyttelse af egekrat, ydre skovbryn og småbiotoper (§§ 26-28)

Bestemmelserne i skovlovens §§ 26-28 omhandler beskyttelsen af bevaringsværdige egekrat,

ydre skovbryn af løvtræer og buske samt søer, moser, heder, strandenge eller strandsumpe, ferske enge og biologiske overdrev, der hører til fredskov, og som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Med denne tilladelse til etablering af Naturnationalpark Almindingen dispenseres fra skovlovens §§ 26-28 for så vidt angår aktiviteter i naturnationalparken, jf. § 38, stk. 2, som har følgende ordlyd:

”Miljøministeren dispenserer uanset stk. 1 fra §§ 26-28, for så vidt angår aktiviteter i en naturnationalpark omfattet af en tilladelse efter lov om naturbeskyttelse, medmindre det vil stride mod regler fastsat i medfør af § 46, stk. 4, nr. 2”.

Forpligtelsen til at varetage habitatreglerne i forbindelse med udstedelse af denne tilladelse er udført gennem en væsentlighedsvurdering af projektets eventuelle påvirkning af Natura 2000-området og bilag IV-arter. Se nærmere herom i afsnit 4.1.3.

4.1.3 Habitatbekendtgørelsen

Bekendtgørelse nr. 1098 af 21. august 2023 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, som ændret ved bekendtgørelse nr. 1058 af 22. august 2025, herefter benævnt habitatbekendtgørelsen.

4.1.3.1 Tilladelser, dispensationer, godkendelser, planlægning m.v. (§§ 6-8) og Generel beskyttelse af visse arter (§ 10)

Af habitatbekendtgørelsens § 6, stk. 1, fremgår:

”Før der træffes afgørelse i medfør af de bestemmelser, der er nævnt i § 7, skal der foretages en vurdering af, om projektet i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt. De projekter, der omfattes af kravet om vurdering, er projekter, som ikke direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning.”

Af habitatbekendtgørelsens § 6, stk. 2, fremgår:

”Hvis myndigheden vurderer, at projektet kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt, skal der foretages en nærmere konsekvensvurdering af projektets virkninger på Natura 2000-området under hensyn til bevaringsmålsætningen for det pågældende område. Viser vurderingen, at projektet vil skade det internationale naturbeskyttelsesområdes integritet, kan der ikke meddeles tilladelse, dispensation eller godkendelse til det ansøgte.”

Følgende sager efter naturbeskyttelsesloven er omfattet af § 7, stk. 2, nr. 9:

Tilladelse til etablering af en naturnationalpark efter naturbeskyttelseslovens § 61 a, stk. 1.

Af habitatbekendtgørelsens § 10 fremgår:

”Ved administration af de i §§ 7 og 8 nævnte bestemmelser kan der ikke gives tilladelse, dispensation, godkendelse mv., hvis det ansøgte kan

1) beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er optaget i habitatdirektivets bilag IV, litra a), eller

2) ødelægge de plantearter, som er optaget i habitatdirektivets bilag IV, litra b) i alle livsstadier.”

Af habitatbekendtgørelsens § 10, stk. 2, fremgår:

”Vurderingen skal fremgå af de afgørelser, der bliver truffet efter de i §§ 7 og 8 nævnte bestemmelser.”

4.1.3.2 Væsentlighedsvurdering

Formålet med væsentlighedsvurderingen efter habitatbekendtgørelsen § 6, stk. 1, er at vurdere, om en plan eller et projekt kan påvirke et Natura 2000-områdes bevaringsmålsætninger væsentligt, og dermed om en konsekvensvurdering skal udarbejdes.

Vurderingen af, om en plan eller et projekt påvirker et Natura 2000-områdes bevaringsmålsætninger væsentligt, retter sig mod påvirkningen af de karakteristika og miljømæssige forhold, der kendetegner det konkrete Natura 2000-område, og herunder særligt de konkret fastsatte bevaringsmålsætninger for de arter og naturtyper, der er på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag.

EU-Domstolen har fastslået, at det skal anses som en væsentlig påvirkning, hvis en plan eller et projekt risikerer at skade bevaringsmålsætningen for det pågældende Natura 2000-område.

EU-Domstolen har dermed understreget, at påvirkningen skal vurderes ud fra, om den er så væsentlig, at de bevaringsmålsætninger, der opstilles i Natura 2000-planen ikke kan opnås, hvorefter naturtyperne og arterne skal være stabile eller i fremgang.

Det må antages, at en påvirkning som udgangspunkt ikke er væsentlig, f.eks. hvis:

- påvirkningen skønnes at indebære negative udsving i bestandsstørrelser, der er mindre end de naturlige udsving, der anses for at være normale for den pågældende art eller naturtype, eller
- den beskyttede naturtype eller art efter en konkret vurdering skønnes hurtigt og uden menneskelig indgriben at kunne opnå den hidtidige tilstand eller en tilstand, der skønnes at svare til eller være bedre end den hidtidige tilstand. Midlertidige forringelser eller forstyrrelser i en eventuel anlægsfase, der ikke har efterfølgende konsekvenser for de arter og naturtyper, Natura 2000-området er udpeget for at beskytte, er almindeligvis ikke væsentlig påvirkning.

4.1.3.2.1 Natura 2000

Naturnationalparken ligger i Natura 2000-område nr. N186 Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne med habitatområde H162 og fuglebeskyttelsesområde F80. Naturnationalpark Almindingen udgør 19 % af det samlede Natura 2000-område.

Etablering af en naturnationalpark omfatter aktiviteter som etablering af trådhegn, færister og boma, fældning og veteranisering af træer, helårsgræsning, ændret forvaltningspraksis med henblik på en mere naturunderstøttende forvaltning (udlæg af urørt skov), genopretning af naturlig hydrologi og etablering af nye stier og øvrige rekreative anlæg.

Naturstyrelsen har i sin ansøgning foretaget en beskrivelse og vurdering af alle projektets delelementer og dets potentielle påvirkning på alle naturtyper og arter, som Natura 2000-området er udpeget for at beskytte. Disse aktiviteter er vurderet ud fra deres mulige påvirkning i henholdsvis anlægs- og driftsfasen for naturnationalparken, hvor denne opdeling er relevant.

Naturstyrelsen har i væsentlighedsvurderingen identificeret de forskellige delelementer af projektet, som vurderes at kunne forårsage følgende potentielle påvirkninger:

- Midlertidig forstyrrelse fra etablering af hegn, færister og boma.
- Potentiel barrierevirkning fra hegn.

- Midlertidig forstyrrelse og potentiel habitatændring fra fældning og veteranisering af træer.
- Midlertidig forstyrrelse og potentiel habitatændring fra biodiversitetsplantninger.
- Potentiel habitatændring som følge af udlæg af urørt skov.
- Midlertidig forstyrrelse og potentiel habitatændring fra genskabelse af naturlig hydrologi.
- Forstyrrelse og potentiel habitatændring ved etablering af ekstensiv helårsgræsning.
- Midlertidig forstyrrelse og potentiel habitatændring fra etablering af nye stier og øvrige rekreative anlæg inden for parken samt konvertering af eksisterende veje til stier.
- Forstyrrelse fra øget trafik og rekreativ aktivitet.

SGAV er enig i de identificerede mulige påvirkninger i anlægsfasen og driftsfasen, som kan grupperes i syv punkter:

- 1) Etablering af hegn omkring naturnationalparken, etablering af færste og boma samt nedtagning af bisonhegn - forstyrrelse af arter og arealinddragelse af habitatnaturtyper ved hegning og nedtagning, samt barrierevirkning for dyr og planter.
- 2) Fældning og veteranisering af træer - strukturfældninger og veteraniseringer i ensaldrende, monotone bevoksninger. Forstyrrelse af arter som er tilknyttet områderne under anlægsfasen.
- 3) Genopretning af naturlig hydrologi - påvirkning af naturtyper og arter i forbindelse med genskabelse af naturlig hydrologi.
- 4) Udlæg af urørt skov – skovdriften ophører og dette vil påvirke strukturparametrene i skoven
- 5) Etablering af ekstensiv helårsgræsning – habitatændringer i forbindelse med at dyrenes græsning bevirker mere lysåben natur.
- 6) Etablering af friluftsfaciliteter, herunder stier og veje - arealinddragelse og forstyrrelse i forbindelse med etablering af nye stier og øvrige rekreative anlæg for friluftslivet inden for og uden for parken. Dertil en forstyrrelse af arter som følge af øget rekreativ aktivitet, et øget besøgstal og øget trafik.
- 7) Ændret trafik og besøgstal – potentielt øget risiko for påkørsel og øget forstyrrelsesrisiko i forbindelse med flere besøgende i parken.

Begrundelse for projektets delelementer ift. Natura 2000

- 1) Etablering af hegn omkring naturnationalparken

Barrierevirkning for arter er behandlet i nærværende tilladelse, afsnit 4.1.1.1., samt nedenfor.

Anlægsfasen for etablering af hegn består i rydning af arbejdsområdet, samt etablering af hegn og færste, udvidelse af eksisterende lavt totrådet hegn og nedtagning af bisonhegn. Potentielt vil der kunne ske en inddragelse af habitatnaturtyper og levesteder for arter i forbindelse med rydning og etablering af hegnet, ligesom der vil kunne være forstyrrelse af arter i både anlægsfasen og driftsfasen i forbindelse med vedligeholdelse.

I væsentlighedsvurderingen for Naturnationalpark Almindingen (bilag 7) oplyser Naturstyrelsen, at hegnet passerer gennem eller langs flere kortlagte habitatnaturtyper. Det drejer sig om bøg på mor (9110), ege-blandskov (9160) og elle- og askeskov (91E0). Derudover er der overlap mellem en rørunderføring og bøg på mor (9110). Naturstyrelsen oplyser at hegnet placeres 2,5 m fra kortlagte levesteder for bred vandkalv, stor vandsalamander, lys skivevandkalv og stor kærguldsmed og anlægsarbejdet her vil foregå 1,5 m fra kortlagte levesteder. Arterne er enten på udpegningsgrundlaget for N186 eller bilag IV-arter. Der er overlap med etablering af hegnet og kortlagte levesteder for sortspætte. Nedtagning af bisonhegnet overlapper med 5 kortlagte naturtyper i form af bøg på mor (9110), ege-blandskov (9160), stilkegekrat (9190) og aske-elleskov(91E0). Nedtagning af bisonhegnet overlapper også med kortlagt levested for sortspætte, samt mose- og rørskovsfugle, rødtygget tornskade og vandhulsarter.

Naturstyrelsen har samlet set vurderet, at hverken opsætning eller vedligeholdelse af hegnet vil påvirke naturtyper eller arter, herunder bilag IV-arter og fredede arter, væsentligt.

Til grund for vurderingen lægges, at:

- For en række naturtyper og arter gælder det, at hegnet etableres i god afstand til forekomster og levesteder.
- Selve etableringsfasen udgør en midlertidig forstyrrelse af jordbunden, arter og naturtyper. Anlægsfasen vil samtidig begrænse sig til op til en uges varighed på de enkelte strækninger og finder sted i et smalt arbejdsbælte (4 m). Der er tale om et meget lille areal, der samlet vil blive kortvarigt påvirket som følge af etablering af hegn. På en række steder er terrænet særligt blødt eller vådt. Efter sædvanlig praksis vil der blive anvendt lettere grej og/eller køreplader. Kørsel med traktor mv. i arbejdsområdet vil give en forstyrrelse af de øverste jordlag. Forstyrrelsen af jordbunden vil være begrænset til selve arbejdsområdet.
- Arbejdsområdet er placeret sådan i bevoksningerne, at antallet af træer, der skal fældes i skovhabitatnaturtyper, er minimeret og der fældes ikke træer som er flagermusegnede.
- Hvor hegnet gennemløber habitatnaturtyperne bøg på mor (9110) ege-blandskov (9160) og elle- og askeskov (91E0), er der ikke tale om en arealinddragelse af naturtyperne. Det skyldes, at der, hvor der sker en rydning, ikke vil være tale om fjernelse af træer, som har betydning for naturtypens opretholdelse på arealet og funktionalitet, herunder for iboende arter.
- Etablering af hegnet i anlægsfasen sker uden unødvendig færdsel og i overensstemmelse med gængs praksis med brug af skånsomt maskineri på eller omkring naturtyperne.
- En barrierevirkning af hegnet kan udelukkes, da hegnet er semipermeabelt og tillader, at mindre dyr som fugle, insekter og mindre pattedyr, kan passere frit.
- Der vil i forbindelse med etableringen ikke blive fældet egnede raste- og/eller yngletræer for arter af flagermus (træer med hulheder og/eller råd) og etablering af hegnslinjen vil ske i løbet af dagtimerne.
- Naturstyrelsen har vurderet at anlægsfasen er relativt kort (ca. seks måneder, hvor der arbejdes i enkelte områder af to omgange, således er der ikke tale om konstant forstyrrelse i hele området i de seks måneder).
- I anlægsfasen vil der på enkelte strækninger knuses småtræer og buske til terrænoverflade eller stød fra fældede træer nedskæres ned til terræn. Store løvtræer (gamle træer og træer med hulheder) vil i overensstemmelse med gængs praksis blive efterladt i arbejdsområdet.
- Flytning og udbedring af færister, sker i eksisterende asfaltvej.
- Boma og udslusningsanlæg etableres hvor der ikke er kortlagte habitatnaturtyper eller levesteder for arter.
- Hvor hegnet passerer tæt ved kortlagte levesteder for bred vandkalv, stor vandsalamander, lys skivevandkalv og stor kærguldsmed vil anlægsarbejdet her foregå 1,5 m fra kortlagte levesteder, hvorfor Naturstyrelsen vurderer, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning på arterne, da etableringen er midlertidig og foregår udenfor levestederne.
- For kortlagte levesteder for mose- og rørskovsfugle og vandhulsarter etableres det høje hegn i en afstand på minimum 5 m ved Bastemose, hvor hegnslinjen føres tættest på.
- Placeringen af hegnet, som gennemløber levesteder for sortspætte, vil ikke medføre fældning af egnede redetræer. Tilsyn og vedligeholdelse af hegnet er af meget midlertidig karakter og Naturstyrelsen vurderer at det ikke udgør en forstyrrelse.
- Hvor nedtagningen af bisonhegnet overlapper med habitatnaturtyper og kortlagte levesteder for fugle og vandhulsarter, vurderes at være uden betydning for arterne og naturtyperne, da arbejdet foregår fra skovvejen og vil være kortvarigt.

SGAVs vurdering

På baggrund af ovenstående vurderer SGAV, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning af udpegningsgrundlaget i Natura 2000-område, N186, som følge af opsætning og vedligeholdelse af hegn i Naturnationalpark Almindingen, samt nedtagning af bisonhegn og etablering af rørungeføring.

2) Fældninger og veteranisering af træer

Strukturfældningerne har til formål at sikre en mere uensartet bevoksning med træer i forskellige aldre og med flere lysninger. Af væsentlighedsvurderingen fremgår, at strukturfældninger vil fremme skovnaturtypernes strukturudvikling uden at ændre på den grundlæggende bevoksningstype (træart og alder) og at fældningerne vil følge de af Naturstyrelsen udstedte retningslinjer (bilag 6). Naturstyrelsen vurderer, at det døde ved vil være med til at forbedre flere af de relevante strukturparametre for skovhabitattyperne, ligesom flere lysninger, plads til spredning af hjemmørende arter, mere dødt ved, plads til selvforyngelse, levesteder for flere blomstrende urter og dermed flere blomsterressourcer til insekterne, vil understøtte biodiversiteten generelt. Potentialet for udvikling af biodiversiteten øges, og præget af hidtidig forstlig drift udviskes, så en vildere og mere naturlig skov kan få lov at udvikle sig. Tiltagene fremmer desuden udviklingen af processerne, som uden genopretningstiltagene ville kunne vare 50-100-150 år. Der udføres biodiversitetsfremmende tiltag i form af strukturfældninger og veteraniseringer i ensaldrende, monotone bevoksninger i habitatnaturtyperne:

- bøg på mor (9110)
- bøg på muld (9130)
- ege-blandskov (9160)
- stilkege-krat (9190).

Strukturfældninger og veteraniseringer har overlap med kortlagte levesteder for bilag I-arter:

- sortspætte (A236/Y)
- rødrygget tornskade (A338/Y).

Herudover indgår biodiversitetsindplantninger i form af styrkede skovbryn, hvor hjemmehørende buske og træer plantes for at øge variationen i overgangszonerne. Indplantningerne er placeret langs bl.a. Bastemosevej, Chr. X's Vej og Rømersvej samt ved skovkanter ud mod agerjord. Naturstyrelsen vurderer, at indplantningerne er af begrænset omfang og ikke vil medføre væsentlig påvirkning af de omkringliggende habitatnaturtyper eller levesteder for arter.

Naturstyrelsen oplyser i væsentlighedsvurderingen, at strukturfældningerne fremmer udviklingen af overgangszonerne, skaber lysninger, øger variationen i yngre, tætte skovbevoksninger og giver mere plads til træer og buske, som huser en større biodiversitet end den plantageprægede skov. Ud over disse oplysninger begrundet Naturstyrelsen et fravær af væsentlig påvirkning af naturtyper og arter med bl.a. følgende:

- Omfanget af forstyrrelser i forbindelse med strukturfældninger og veteraniseringer i skovhabitattyperne vil være kortvarige og midlertidige med naturgenopretning som formål, hvor der anvendes eksisterende kørespor eller motormanuel fældning. Evt. forstyrrelse af jordbunden vil alene være knyttet til selve fældningen.
- De lysbassiner, der etableres i skovhabitattyperne, har en størrelse på 0,1-0,5 ha (jf. retningslinjerne for urørt skov). Der vil således ikke være tale om rydninger eller større lysninger, men om lysbassiner, som vil svare til de naturgivne lysåbninger, der typisk opstår, når et enkelt træ eller en gruppe gamle løvtræer bryder sammen af ælde og giver plads til skovens foryngelse.
- Det forventes, at arbejdet med strukturfældningerne på det enkelte areal varer 1-2 dage per hektar.
- Ær vil ikke udkonkurrere bøgen i bøgeskovtyper. Den generelle erfaring viser, at bøg let etablerer sig under ær igen, når disse er vokset ud af foryngelsesfasen (> 20 år) og herefter vil bøgen på sigt udgøre hovedtræarten igen. Generelt er bøg mere skyggetålende end ær, og derfor kan den i et langt

tidsperspektiv forventes at være den dominerende træart, hvor de to arter forekommer og hvor selvforyngelse kan blive aktuel grundet biodiversitetsfremmende tiltag.

- Der vil ikke ske rydninger af skovhabitattyper eller i områder med levesteder for arter på udpegningsgrundlaget.

Idet der ikke skal hentes træ ud af ældre løvtræbevoksninger, vil omfanget af kørsel i bevoksningerne i driftfasen være begrænset til evt. tilfælde af indtrækning af risikotræer.

Ved veteranisering laves der bevidste skader på stående, levende løvtræer, som skaber mulighed for langsom nedbrydning, og som derved medvirker til at accelerere forekomsten af dødt ved i naturnationalparken. Ved udvælgelsen af træer følges de overordnede retningslinjerne for urørt skov (bilag 6).

Naturstyrelsen begrundes fravær af væsentlig påvirkning af naturtyper og arter, herunder yngle- og rasteområder for bilag IV-arter med, bl.a. at:

- Brugen af skovningsmaskine og efterfølgende udkørsel af tømmer (kun fra bevoksninger med rødgran samt ikke hjemmehørende træarter) vil give forstyrrelser i forhold til jordbunden på køresporene svarende til i den hidtidige skovdrifts udnyttelse af disse bevoksninger.
- Der foretages rydninger af ikke-hjemmehørende træarter samt af en ensaldrende, monoton rødgranbevoksninger til ny lysåben natur. Naturstyrelsen vurderer at ingen af disse områder i deres nuværende form har værdi som raste-, yngle, eller overvintringssted eller som fødesøgnings-områder for arter af flagermus.
- I overensstemmelse med Naturstyrelsens retningslinjerne for forvaltning af urørt skov (bilag 6) bevares træer med størst biologisk værdi, mens træer med lavere biologisk værdi kan fældes eller veteraniseres, hvorved den samlede mængde af mikrohabitat og dødt ved i skoven øges. Træer med hulheder og råd opretholdes således. Fældning og veteranisering foretages, så forstyrrelsen er kortvarig og finder sted i dagtimerne, hvor bl.a. flagermus ikke er aktive.

SGAVs vurdering

På baggrund af ovenstående vurderer SGAV, at fældninger, veteraniseringer og biodiversitetsbeplantninger af træer ikke vil påvirke udpegningsgrundlagene for Natura 2000-området væsentligt. SGAV vurderer endvidere, at tiltagene med strukturfældninger, veteranisering af træer, bekæmpelse af invasive arter samt biodiversitetsbeplantninger samlet set vil understøtte og øge biodiversiteten i området, herunder bl.a. skovhabitattyper og arter, ved at skabe mere uensaldrede bevoksninger, mere dødt ved, flere træer med huller og råd, flere lysninger med skovbryn og ved at give plads til flere blomstrende træer og buske til gavn for insekter og en række arter i området.

3) Udlægning af urørt skov

Naturstyrelsen vurderer, at udlægning af urørt skov vil påvirke alle berørte skovhabitattyper positivt. Vurderingen beror bl.a. på, at udlægning til urørt skov vil betyde et ophør af den kommercielle drift i området. Med tiden vil udlægningen til urørt skov resultere i flere træer med hulheder og råd, flere store og gamle træer, flere lysninger, samt en øget mængde dødt ved og veterantræer i habitatskovtyperne. Dertil vil der på sigt udvikles en mere naturlig hydrologi i områderne, som udlægges til urørt skov.

Udlæg af urørt skov vil påvirke skovhabitatnaturtyperne i naturnationalparken:

- bøg på mor (9110)
- bøg på muld (9130)
- ege-blandskov (9160)
- stilkege-krat (9190)
- skovbevokset tørvemose (91D0)
- elle- og askeskov (91E0).

Følgende bilagsarter er tilknyttet skov i form af yngle- eller rasteområder:

- sortspætte (A236/Y)
- hvepsevåge (A072/Y)
- perleugle (A322/Y)
- rød glente (A074/Y)
- rødrygget tornskade (A338/Y)
- stor vandsalamander (1166)
- springfrø
- flagermus.

Løvfrø og stor kærguldsmed er tilknyttet skovbryn, der kan udgøre fouragerings- og rasteområder.

Udlægning af urørt skov forventes desuden at medføre flere egnede yngle- og rasteområder for en række arter i området. Det drejer sig bl.a. om stor vandsalamander og flere arter af fugle, som vil påvirkes positivt af større heterogenitet, mere stående og liggende dødt ved, flere væltede stammer og store, gamle og krogede træer.

For flagermus vurderer Naturstyrelsen, at udlægning af urørt skov vil føre til et større udbud af levesteder. Dertil vil udlægning til urørt skov medføre et generelt større udbud af fødesøgningsområder og føderessourcer for alle arter af flagermus.

SGAVs vurdering

SGAV er enig i vurderingen af udlægning af urørt skov, som på sigt vil påvirke flere af skovnaturtypernes strukturparametre, herunder aldersstruktur, mængden af dødt ved, samt antal veterantræer, positivt. Ligeledes vil ophør af skovdrift medføre færre forstyrrelser, ligesom udlægning af urørt skov vil bidrage med en øget biodiversitet, et øget fødegrundlag og flere egnede habitater for en lang række arter og til gavn for mange af fuglene i området.

SGAVs samlede vurdering af biodiversitetsfremmende tiltag (punkt 2 og 3)

På baggrund af ovenstående og samlet set vurderer SGAV, at biodiversitetsfremmende tiltag ikke vil påvirke udpegningsgrundlaget i Natura 2000-området negativt.

4) Genopretning af naturlig hydrologi

Der forventes gennemført 9 delprojekter med genskabelse af naturlig hydrologi med et samlet areal på ca. 13 ha.

Forbedring af hydrologien i området er et af de vigtigste virkemidler, som skal sikre den fremadrettede dynamik og variation, ved at der lokalt kommer en svingende vandstand hen over året.

Ændringer i hydrologien vil ske som grøftelukninger, fjernelse af spærringer og rørlægninger samt strukturforbedringer, omlægning og fritlægning af vandløb. I væsentlighedsvurderingen oplyser Naturstyrelsen, at lukning af grøfterne medfører, at vandet har en længere opholdstid i området, og afhængig af topografi og jordbund finder vandet naturlige veje i landskabet og siver gennem jorden med lavere hastighed, end når det løber i grøfterne. Dette fører til en mere jævn vandstrømning hen over året, end når vandet afledes i grøfter. Hævet vandstand og lavere hastighed gennem jorden fører til øget denitrifikation, hvilket medfører en reduktion i tilførslen af kvælstof til den nedstrømsliggende natur. Grøftelukninger fører til, at der lokalt inden for delprojekterne bliver mere fugtigt.

I områderne og ganske nær områderne, hvor der genoprettes naturlig hydrologi, findes der ca. 7,5 ha overlap til i alt 14 lokaliteter med kortlagte habitatnaturtyper. De største overlap findes med ege-blandskov (ca. 4,4

ha) efterfulgt af bøg på mor (ca. 2,7 ha) og af tidvis våd eng (ca. 0,2 ha), surt overdrev (ca. 0,1 ha) og stilk-egekrat (ca. 0,1 ha). De øvrige habitatnaturtyper har overlap langt under 0,1 ha. Der er hhv. 0,006 ha overlap med kortlagte levesteder for rødrygget tornskade, 0,3 ha overlap med kortlagte levesteder for sortspætte og 0,007 ha overlap med kortlagte levesteder for mose- og rørskovsfugle.

Naturstyrelsen vurderer, at ændringer i hydrologien ikke vil påvirke habitatnaturtyper eller arter væsentligt.

Vurderingen begrundes bl.a. med, at:

- For alle overlap med habitatnaturtyper som ege-blandskov (9160), elle-askeskov (91E0), tidvis våd eng (6410), hængesæk (7140) og rigkær (7230) vurderer Naturstyrelsen at de hydrologiske forbedringer har en positiv påvirkning, da der er tale om våde habitatnaturtyper
- Overlap med tørre habitatnaturtyper har en meget begrænset udstrækning og påvirkning på de enkelte dellokaliteter i bøg på mor (9110), bøg på muld (9130), stilk-egekrat (9190) og surt overdrev (6230).
- For flere naturtyper og levesteder gælder det, at der ikke er hydrologisk kontakt til områderne, hvor der genskabes naturlig hydrologi, hvorved en påvirkning kan udelukkes.
- Hydrologiprojekterne H5, H6 og H8 afvander til Bastemose via grøfter, hvor der sker grøftelukninger, der medfører en mere ensartet vandtilførsel og vandstand hen over året, hvilket betyder at materialetilførsel og tilførsel af organisk stof til Bastemose ved eksempelvis ekstremnedbørssituationer reduceres. Naturstyrelsen vurderer, at grøftelukningerne kan have en begrænset reduktion af kvælstof til Bastemose, hvilket vil give en positiv påvirkning af naturtypen.
- For området ved Hagemyr betyder lukning af opstrøms grøfter og omlægning af vandløb (H9) en langsommere og mere jævn vandføring, hvilket Naturstyrelsen vurderer, vil forbedre forholdene ved at stabilisere vandspejlet og reducere kvælstoftilførsel til Hagemyr.
- Anlægsarbejdet er begrænset i udbredelse og varighed og udføres på den tørreste periode på året. Anlægsarbejdet udføres med maskiner med lavt marktryk og Naturstyrelsen vurderer, at det kun vil medføre kortvarige, lokale forstyrrelser, som vegetationen kan regenerere i løbet af én vækstsæson.
- Tiltagene vil ikke medføre grænseoverskridende påvirkninger, som f.eks. øget kvælstofnedfald, dræning eller andet, der kan påvirke naturtyper på den afstand.
- Naturstyrelsen vurderer, at genskabelse af naturlig hydrologi vil have lokale effekter i de områder, hvor hydrologien ændres.
- Hvor der lukkes grøfter reduceres vandmængden til vandløb ikke, men vil fremadrettet løbe i de øverste jordlag frem for via grøfterne. Afstrømningen til vandløbene i området vil dermed ændre sig, blive mere jævn, og vandet får længere opholdstid i området.
- Lukning af grøfter og dræn vil medføre en sænkning af vandets hastighed gennem området og højere vandstand på engarealerne, hvor grundvandet hæves.
- Naturstyrelsen vurderer, at Hængesæk vil kunne udgøre et levested for Bred vandkalv. Det vurderes af Naturstyrelsen, at hydrologiprojekterne vil have en positiv påvirkning på naturtypen og derved forberedes artens levested.
- Bastemose udgør et levested for stor vandsalamander, lys skivevandkalv, grøn mosaikguldsmed og stor kærguldsmid. Naturstyrelsen vurderer, at hydrologiprojekterne, vil medføre en mere jævn og naturlig vandtilførsel til mosen, idet vandet i højere grad end i dag vil sive ned gennem jorden i de omgivende habitatnaturtyper hængesæk og rigkær fremfor via grøfterne til mosen som nu. Dette kan føre til oversvømmelser, som potentielt kan udgøre levesteder for arterne.
- Naturstyrelsen vurderer, at de samlede tiltag til forbedring af hydrologien i naturnationalparken kan medføre en positiv effekt for flagermusene, idet der vil skabes flere døende træer og lysåbne vådområder, hvor fødemængden i form af insekter vil øges og hvor der opstår flere træer med hulheder, hvor flagermusene kan raste og overvintre.

- Hydrologiprojekternes anlægsperiode foregår uden for fuglenes yngleperiode. Naturstyrelsen vurderer, at projekterne kan forbedre flere af fugleartens levesteder, for mosefuglene blandt andet fordi naturtyperne får en mere jævn og naturlig tilstrømning af vand, og for de skovlevende arter, da variationen i skoven kan forbedre leve- og fourageringsområder.

SGAVs vurdering

SGAV vurderer, at ændringer i hydrologien vil kunne påvirke en række arter og naturtyper i området. Der er tale om både aktuelle og potentielle forekomster af naturtyper og arter. SGAV er enig i, at reetablering af naturlig hydrologi i området vil have en generel positiv effekt for dyre- og plantelivet i området. De vådere områder vil bidrage med flere fourageringsmuligheder for en række arter, et rigere insektliv, flere egnede yngle- og rasteområder for en række arter på udpegningsgrundlaget og bilag IV-arter, fx padder og guldsmede. SGAV er dermed enig i den positive understøttelse af dyre og plantelivet i området, ligesom hydrologiprojekterne vurderes at gavne biodiversiteten og styrke økosystemerne i området, på sigt og generelt. På baggrund af ovenstående vurderer SGAV, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning af udpegningsgrundlaget i Natura 2000-område, N186, som følge af forbedringen af hydrologien i Naturnationalpark Almindingen.

5) Etablering af ekstensiv helårsgræsning

Etableringen af ekstensiv helårsgræsning i Naturnationalpark Almindingen vil kunne påvirke udpegningsgrundlaget og bilag IV-arter i området. Naturstyrelsen vurderer, at der er risiko for, at græssende dyr, som har adgang til søer og vandløb i naturnationalparken, kan tilføre næringsstoffer i form af gødning, samt optrædning af bredder, brinker og søbund, hvilket potentielt kan føre til mobilisering af næringsstoffer fra sedimentet.

Græsningen vil desuden kunne påvirke skovhabitatnaturtypernes mulighed for selvforyngelse.

Naturstyrelsen konkluderer i væsentlighedsvurderingen, at påvirkningen ikke er væsentlig.

Vurderingen begrundes bl.a. med:

- Naturstyrelsen vurderer på baggrund af det kommende lave græsningstryk i naturnationalparken samt den rigelige tilgængelighed af steder med åbent, tilgængeligt vand, hvor dyrene kan drikke, at dyrene vil sprede sig ud over hele området, og påvirkningen ligeledes vil spredes ud, så de enkelte vandløb og søer ikke belastes i væsentlig grad. Naturstyrelsen vurderer ligeledes, at etablering af helårsgræsning i naturnationalparken ikke vil føre til en øget næringsstofbelastning af området.
- Et lavt græsningstryk i naturnationalparken vil medvirke til, at belastningen af de enkelte vandhuller begrænses betragteligt. En evt. optrædning af brinker og vandhuller som levesteder for arter i naturnationalparken, vil være lokal og begrænset. En lav dyretæthed vil ligeledes sikre en fordeling af slitage i bredzonen af søer. Naturnationalparken rummer ganske mange grøfter og vandhuller, der fordeler sig over hele området, og hvor dyrene vil have mulighed for at drikke. Det vil sandsynligvis betyde, at dyrene vil færdes over hele området og spreder deres påvirkning, så den ikke koncentrerer omkring enkelte søer.
- Naturtyperne søbred med småurter (3130), kransnålalge sø (3140), næringsrig sø (3150) vil potentielt kunne blive påvirket af græsningen. Naturstyrelsen vurderer, at græsningstrykket vil være så lavt, at det ikke vil have nogen negativ påvirkning. Græsningen vil kunne hindre tilgroning og opretholde lysåbne forhold og et let optrampningstryk i randområder vil ikke have en negativ påvirkning, da dyretætheden vurderes så lav, at det ikke vil medføre skade på naturtyperne.
- Habitatnaturtyperne surt overdrev (6230), tidvis våd eng (6410), hængesæk (7140) vil blive påvirket af flere typer af græssere end i dag. Dette vurderes af Naturstyrelsen at føre til større variation på arealerne og dermed flere levesteder for såvel planter, som andre arter knyttet til habitatnaturtypen. Det vil have en positiv effekt på habitatnaturtypen ved at vedligeholde og potentielt forbedre forekomsternes struktur- og artsindeks samt øge potentialet for, at arter tilknyttet naturtypen

spredes, ved at dyrene skaber spirebede gennem deres tråd og bidrager til frøspredning via afføring og fra pelsen.

- Riggær (7230) findes to steder i naturnationalparken, hvor de vurderes særligt at blive græsset af kron dyr. Græsningen vil medføre, at områderne får en mere knoldet og varieret struktur, hvilket også kan gavne artsindholdet på lokaliteterne på sigt. De græssende dyr bidrager desuden til, at arter tilknyttet naturtypen spredes, ved at dyrene skaber spirebede gennem deres tråd og bidrager til frøspredning via afføring og i pelsen.
- For skovhabitatnaturtyperne bøg på mor (9110), bøg på muld (9130), skovbevokset tørvemose (91D0) og elle- og askeskov (91E0) vurderer Naturstyrelsen at græsningen vil mindske tilgroning af lysninger/lysbrønde, opstået som følge af dyrenes egen påvirkning, stormfald eller strukturfældninger. Dyrene vil via gnav, barkskrælning og fejning påvirke træerne og derigennem bidrage positivt til naturtypens strukturindeks og variationen i skoven. Naturstyrelsen vurderer endvidere, at dyrene via deres færden vil bidrage til at skabe tråd og slid, der vil fungere som spirebede for forskellige af naturtypens karakteristiske arter og dermed potentielt forbedre naturtypens artsindeks.
- Det vurderes af Naturstyrelsen, at etableringen af helårsgræsning ikke vil medføre en væsentlig negativ påvirkning af ege-blandskov (9160) og stilk-egekrat (9190), da græsningen kan skabe lysåbne forhold, fremme frøspredning og understøtte egens selvfor yngelse gennem tråd, slid og beskyttende opvækst under buske. Selvom hjortevildt kan æde unge eg, sikres for yngelsen med lavt græsningstryk, stormfald, strukturfældninger og tilstedeværelsen af stikkende buske, som fungerer som spirely. Græsningen bidrager desuden til variation i skovens struktur og dermed til forbedring af naturtypernes tilstand.
- For arterne bred vandkalv, lys skivevandkalv, stor vandsalamander, springfrø, løvfrø, grøn mosaikguldsmed og stor kærguldsmed vil etableringen af helårsgræsning betyde, at græsning og slid fra store planteædere kan mindske tilgroning, sikre lysindfald og tidlig opvarmning af vand om foråret. Dyrene kan optræde lokalt i moserne og ved vandhullerne, men det lave græsningstryk vurderes ikke at skade levestederne. Græsningen kan desuden skabe variation i bredzonen og flere lavvandede områder, hvilket kan gavne fødeudbuddet for arterne.
- For flagermus forventes etableringen af helårsgræsning at medføre en mere lysåben skov, som kan føre til en øget mængde insekter, som kan fungere som føde for flagermusene. Græsningstrykket i området vil være på et niveau, så en etagering i skovens kronedække og en artsrig underskov fremmes samtidig med at der sikres selvfor yngelse i løvtræer.
- Helårsgræsning kan påvirke kortlagte eller kendte levesteder for fuglearter i Bastemose, Svinemose og Hagemyr, da græsningen bevirker, at der skabes flere lysåbninger og fremmer de våde enge. Naturstyrelsen vurderer, at helårsgræsning kan bidrage til at øge fourageringsmulighederne for fuglearterne i naturnationalparken.
- Helårsgræsning kan påvirke kendte og kortlagte levesteder for fugle på udpegningsgrundlaget. For både moselevende og skovlevende fugle samt rødrygget tornskade, der er knyttet til lysninger, gælder det at græsningen vurderes at føre til øgede fourageringsmuligheder ved at mindske tilgroning og øge arealet med lysåben skov.

SGAVs vurdering

Af væsentlighedsvurderingen fremgår det, at græsningen ikke vil påvirke udpegningsgrundlaget, fugle eller arter, herunder bilag IV-arter, negativt.

SGAV vurderer, og er enig i, at sikring af en kontinuerlig pleje med store græssere vil bidrage til at holde de lysåbne habitatnaturtyper lysåbne, og dermed at tilgroning undgås. Dertil er det ligeledes SGAVs vurdering, at græsningen overordnet set vil skabe en større dynamik og variation i området til gavn for områdets naturtyper, arter og for området som helhed og områdets økosystem. For skovhabitatnaturtyperne vurderer SGAV, at de vil være i stand til at selvfor ynge sig i samme omfang, som før naturnationalparken etableres.

Dette skyldes først og fremmest, at der i området sikres et ekstensivt græsningstryk. SGAV vurderer, at græsningstrykket er en afgørende faktor for, i hvilket omfang græsningen vil understøtte biodiversiteten i området og ligeledes, at en skade på visse, mere følsomme naturtyper, vil kunne undgås, samt at selvforyngelse af fx ege-blandskov, er mulig. SGAV er enig i, at det fastsatte ekstensive græsningstryk, ikke vil skade naturtyper og arter, herunder fugle og bilag IV-arter, i området.

6) Etablering af nye stier og øvrige rekreative anlæg

Friluftsfaciliteterne omfatter såvel infrastruktur i form af skovveje, skovstier og cykelveje, som faciliteter i form af eksempelvis skiltning, parkeringsfaciliteter, toilet, shelters og udsigtstårn.

Etablering af nyt stiforløb overlapper med naturtypen bøg på mor, samt et kortlagte levested for sortspætte. I væsentlighedsvurderingen fremgår det, at der ikke er overlap mellem nye friluftsfaciliteter og levesteder for bilag-IV arter. Det kan dog ikke afvises, at flagermus vil kunne indfinde sig i områderne som fødesøgende, gennemflyvende, rastende, overvintrende eller i yngleforekomster.

Naturstyrelsen vurderer, at etableringen af nye stier og øvrige rekreative anlæg ikke vil have en negativ påvirkning på arter og natur på udpegningsgrundlaget. Denne vurdering begrundes bl.a. med, at:

- Der etableres nye stier inden for kortlagt bøg på mor. Stierne etableres imellem træer og gamle træer med hulheder eller råd fældes ikke. Anlæggelsen af de nye stier vil ikke være arealinddragende og det påvirker ikke skovens struktur og funktion. Naturstyrelsen vurderer derfor at anlæggelsen ikke vil have en væsentlig påvirkning.
- Anlægstiden for stierne er midlertidig og vil være 2-4 uger afhængig af strækningen.
- Naturstyrelsen vurderer, at selve anlæggelsen af stien vil medføre en lokal forstyrrelse af jordbunden, da der uanset brug af lettere grej vil ske kørsel med traktor mv., som vil forstyrre den øverste jordbundshorisont i anlægsperioden. Da forstyrrelse af jordbunden vil være begrænset til selve stien, som er af begrænset udstrækning, vurderes det af Naturstyrelsen at det ikke vil have en væsentlig negativ effekt.
- Der anlægges et stiforløb på et af de kortlagte levesteder for sortspætte. Anlæggelsen vil føre til en kortvarig midlertidig forstyrrelse, og der vil ikke fældes potentielle egnede yngletræer. Samlet vurderer Naturstyrelsen, at etableringen af de nye korte stistrækninger vil være i et så begrænset omfang, at det ikke har en negativ påvirkning ift. artens kortlagte levested og fourageringsmuligheder.
- Der vil ikke fældes flagermusegnede træer eller ændres ledelinjer. Naturstyrelsen vurderer, at påvirkning af flagermus er uvæsentlig.
- En række arter og naturtyper bliver ikke berørt af aktiviteterne, som enten har geografisk placering udenfor eller langt væk fra forekomster af naturtyper eller levesteder for arter.
- Naturstyrelsen vurderer, at der ikke er overlap mellem de nye friluftsfaciliteter og levesteder for arter på udpegningsgrundlaget, da udsigtstårn, shelters og det nye stiforløb ikke placeres på egnede levesteder for arterne.

SGAVs vurdering

SGAV vurderer, at anlæggelse af øvrige friluftsfaciliteter, som skiltning, parkeringsfaciliteter, udsigtstårn, mini-shelters og madpakkehus m.fl., ikke vil påvirke naturtyper eller arter i området væsentligt. SGAV er enig i Naturstyrelsens vurderinger af, at habitatnaturtyper og arter på udpegningsgrundlaget ikke påvirkes væsentligt på baggrund af placeringen af nye stier og rekreative anlæg. SGAV vurderer overordnet, at Naturstyrelsen i væsentlighedsvurderingen har vurderet på de, for områdets arter og naturtyper, relevante aspekter af anlægsfase og vedligeholdelse af friluftsfaciliteter, samt den påvirkning disse måtte medføre på

arter og naturtyper i området.

7) Ændret trafik og besøgstal

Den mulige øgede trafik igennem området vil potentielt kunne medføre øget risiko for påkørsler og trafikdrab af arter på udpegningsgrundlaget for Natura-2000 området. Derudover vurderer Naturstyrelsen, at det ændrede besøgstal potentielt vil kunne medføre øget forstyrrelse, der især i yngletiden potentielt vil kunne påvirke de forstyrrelsesfølsomme arter. Samtidig med en øget interesse for området fra besøgende må der imidlertid også forventes en øget mængde af gennemgående biltrafik. I væsentlighedsvurderingen fremgår det, at Naturstyrelsen vurderer øget trafik og antal besøgende ikke vil have nogen væsentlig negativ påvirkning. Denne begrundes bl.a. med:

- Naturstyrelsen vurderer, at flere arter i området ikke vil blive påvirket af øget trafik og ændret besøgstal, grundet deres biologi og manglende følsomhed over for forstyrrelser.
- Analyser fra Københavns Universitet viser, at borgerne kun i kort tid (defineret af forskerne som under 10 pct. af besøgstiden) færdedes borte fra vej- og stinettet. Analyserne viser også, at færre og færre borgere bevæger sig uden for veje og stier. Naturstyrelsen vurderer derfor, at der ikke vil være forstyrrelser af arterne i området, herunder fuglene, som følge af ændret besøgstal.
- Etablering af naturnationalparken med eventuel ændret trafik, forventes ikke at medføre trafikdrab af flagermus. Hastigheden bliver nedsat og samtidig forventes langt de fleste besøgende at færdes i naturnationalparken i dagtimerne. Der ud over forventes besøgende om natten alt overvejende at ville passere forbi evt. yngleforekomster og ikke tage længere ophold, hvorfor Naturstyrelsen vurderer at forstyrrelserne ikke vil påvirke den økologiske funktionalitet for flagermus i området.

SGAVs vurdering

SGAV vurderer at øget trafik og antal besøgende ikke vil påvirke naturtyper eller arter i området væsentligt. SGAV vurderer overordnet, at Naturstyrelsen i væsentlighedsvurderingen har vurderet på de, for områdets arter og naturtyper, relevante aspekter i forhold til ændret besøgstal og øget trafik, samt den påvirkning dette måtte medføre på arter og naturtyper i området.

Konklusion

SGAV har på baggrund af Naturstyrelsens ansøgning foretaget en væsentlighedsvurdering i forhold til en mulig påvirkning af Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag. På baggrund af de fundne resultater, vurderer SGAV, at naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget for det pågældende Natura 2000-område ikke påvirkes væsentligt. Dermed vurderer SGAV, at der ikke er behov for at iværksætte en konsekvensvurdering.

SGAV finder, at det kan udelukkes, at projektet i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke Natura 2000-området væsentligt.

4.1.3.2.2 Bilag IV-arter

Habitatbekendtgørelsen fastlægger i § 10, stk. 1, og stk. 2, en pligt for myndigheder til at varetage beskyttelseshensyn i forhold til yngle- eller rasteområder for arter på habitatdirektivets bilag IV samt beskyttelsen af planter.

Pligten indebærer, at myndigheden i forbindelse med vedtagelse af planer eller afgørelser i sager skal sikre, at der ikke sker en beskadigelse eller ødelæggelse af yngle – og rasteområder for bilag IV-arter. Samtidig skal myndigheden sikre, at planter på habitatdirektivets bilag IV ikke ødelægges.

Beskyttelsen af bilag IV-arter gælder overalt i landet, dvs. ikke kun indenfor Natura 2000-områderne.

SGAVs vurdering

Der er foretaget en vurdering af projektets potentielle påvirkning på bilag IV-arter, der enten kendes fra den kommende naturnationalpark, eller hvor der er/vil komme velegnede levesteder ud fra artens biologiske krav, og arten samtidig er udbredt i den landsdel (springfrø, stor vandsalamander, løvfrø, markfirben, bred vandkalv, lysskivevandkalv, grøn mosaikguldsmed, stor kærguldsmed, samt flagermusarterne bechsteins-, brandts-, skæg-, vand-, brun langøre-, brun-, syd-, nord-, trold-, pipistel-, skimmel- og frynseflagermus).

For alle disse arter vurderer SGAV, at etablering af Naturnationalpark Almindingen og de forskellige delelementer, at områdets økologiske funktionalitet vil kunne opretholdes. Dette indebærer også, at der ikke vil ske beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder for disse arter i deres naturlige udbredelsesområder.

Vurderingen af evt. påvirkning af den økologiske funktionalitet, samt yngle- og rasteområder for bilag IV-arter er indeholdt i væsentlighedsvurderingen for projektet. Sammenfattet beror vurderingen bl.a. på, at:

- For alle kendte og registrerede arter opført på habitatdirektivets bilag IV i området vurderer Naturstyrelsen, at de aktuelle bestande ikke bliver påvirket af hegnet omkring naturnationalparken, da åbningerne i hegnet og dets placering, giver dyrene mulighed for at passere hegnet, og da anlægsfasen finder sted i dagtimerne.
- Områder, der er udpeget til strukturfældning og veteranisering gennemgås og træer, der skal veteraniseres registreres og markeres. Fældning sker med skovningsmaskiner og veteranisering kan ske med både maskiner og motorsav i dagtimerne. Det er lokale og kortvarige indsatser, hvilket vurderes ikke at forstyrre flagermus i de blivende nabotræer.
- Der foretages ikke rydninger af områder, som vurderes i deres nuværende form at have værdi som raste-, yngle, eller overvintringssted eller som fødesøgnings-områder for arter af flagermus.
- Et større areal med vanddækkede, våde og fugtige arealer samt områder med stående dødt ved og mere lysåbne forhold vurderes af Naturstyrelsen at øge mængden af egnede fødesøgningsområder- og føderessourcerne for flere bilag IV-arter.
- Hvor hegnet passerer tæt ved kortlagte levesteder for bred vandkalv, stor vandsalamander, lys skivevandkalv og stor kærguldsmed og anlægsarbejdet her vil foregå 1,5 m fra kortlagte levesteder, vurderer Naturstyrelsen at der ikke vil være en væsentlig påvirkning på arterne, da etableringen er midlertidig og foregår uden for levestederne.
- Stor vandsalamander vurderes af Naturstyrelsen ikke at være sårbar over for de forstyrrelser, der vil kunne opstå i forbindelse med gennemførsel af anlægsfasen med hydrologiprojekter, bl.a. fordi anlægsfasen foregår meget lokalt og i et kort tidsinterval (timer-dage).
- Bastemose udgør et levested for stor vandsalamander, lys skivevandkalv, grøn mosaikguldsmed og stor kærguldsmed. Naturstyrelsen vurderer, at hydrologiprojekterne vil medføre en mere jævn og naturlig vandtilførsel til mosen, idet vandet i højere grad end i dag vil sive ned gennem jorden i de omgivende habitatnaturtyper hængesæk og rigkær fremfor via grøfterne til mosen som nu. Dette kan føre til oversvømmelser, som potentielt kan udgøre levesteder for arterne.
- Det vurderes af Naturstyrelsen, at græsning vil sikre et øget fødegrundlag for en række bilag IV-arter i området, da plejen vil bidrage til at skabe flere lysåbne områder og dermed et øget insektliv.
- Med et lavt græsningstryk sikres det, at der ikke sker overgræsning, optrædning eller andre negative påvirkninger af levesteder.
- For arterne bred vandkalv, lys skivevandkalv, stor vandsalamander, springfrø, løvfrø, grøn mosaikguldsmed og stor kærguldsmed vil etableringen af helårsgræsning betyde, at græsning og slid fra store planteædere kan mindske tilgroning, sikre lysindfald og tidlig opvarmning af vand om foråret. Dyrene kan optræde lokalt i moserne og ved vandhullerne, men Naturstyrelsen vurderer, at

det lave græsningstryk ikke vil skade levestederne. Græsningen kan desuden skabe variation i bredzonen og flere lavvandede områder, hvilket kan gavne fødeudbuddet for arterne.

- For markfirben forventes helårsgræsningen at kunne bidrage til flere lysåbne og tørre områder som arten kan benytte som levested. De store planteædende pattedyr støvbader og træder plantedækket op, hvorved jorden eksponeres, og der kan dannes potentielle solbadesteder for markfirben.
- Etablering af stier og andre rekreative anlæg vil ikke medføre arealinddragelse eller fældning af træer som udgør yngle- og/eller rasteområder. Etablering og vedligeholdelse af friluftsfaciliteter vil ikke være af et omfang, der vil kunne påvirke områdets økologiske funktionalitet for arter opført på habitatdirektivets bilag IV.
- Naturstyrelsen vurderer, at der ikke er overlap mellem de nye friluftsfaciliteter og levesteder for bilag IV-arter, da udsigtstårn, shelters og det nye stiforløb ikke placeres på egnede levesteder for arterne springfrø, løvfrø, grøn mosaikguldsmed, stor kærguldsmed og markfirben.
- Naturstyrelsen vurderer, at flagermus primært er følsomme over for forstyrrelser omkring ynglelokaliteter i tidsrummet først og sidst på natten. De få personer, der befinder sig i skoven om natten/efter mørkets frembrud, vil altovervejende passere forbi eventuelle yngleforekomster og ikke tage længere ophold, hvorfor Naturstyrelsen vurderer, at forstyrrelserne ikke vil have nogen betydning for områdets økologiske funktionalitet for flagermus, eller en negativ påvirkning af områdets økologiske funktionalitet for flagermus som følge af ændringer af trafik og besøgstal kan dermed afvises.

Ud over arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget og bilag IV-arter, er der registreret en række fredede arter af lav, svampe, planter, insekter, padder og krybdyr i naturnationalparkområdet. Det gælder for alle disse fredede arter, at etablering af Naturnationalpark Almindingen enten vil have en neutral påvirkning af arterne eller – i de fleste tilfælde – en entydig positiv påvirkning, da antal og areal af levesteder og føderessourcer i området øges i kraft af de tiltag (genskabelse af hydrologi, strukturfældninger og veteranisering, etablering af ekstensiv helårsgræsning og udlæg af urørt skov), der planlægges gennemført.

5. Inddragelse af relevante myndigheder, den berørte offentlighed og involverede lodsejere

Miljøministeren nedsatte og udpegede medlemmer til to nationale arbejdsgrupper i løbet af efteråret 2020. Grupperne omfatter en videnskabelig arbejdsgruppe med repræsentanter inden for biodiversitet, dyrevelfærd, borgerinddragelse mm. og en arbejdsgruppe for interessenter med 18 organisationer repræsenteret. Derudover blev der nedsat en lokal projektgruppe til hver naturnationalpark med repræsentanter for lokale foreninger, brugergrupper m.m.

Den lokale projektgruppe for Almindingen har haft deltagere fra forsvaret, lokale brugergrupper og foreninger, nærmeste naboer samt en repræsentant fra Bornholms Regionskommune. I september 2021 – november 2021 blev der afholdt det første møde i de to nationale arbejdsgrupper og den lokale projektgruppe for Almindingen. Et udkast til projektforslag blev udarbejdet med udgangspunkt i input fra arbejdsgrupperne. Forslaget til projektbeskrivelse og de overordnede retningslinjer for forvaltning af Naturnationalpark Almindingen kom herefter i offentlig høring i perioden fra d. 12. maj til d. 7. juli 2022.

I maj 2024 blev der nedsat lokale bestrelser for de 15 besluttede naturnationalparker. Bestyrelserne afløste de lokale projektgrupper. Bestyrelserne kan inden for lovgivningens rammer give input til Naturstyrelsen og kan inddrages i en række beslutninger om projektforslag og forvaltningen i de enkelte naturnationalparker, ligesom der kan etableres processer, som sikrer, at miljøministeren forelægges bestyrelsernes bidrag og forslag.

Bestyrelsen for Naturnationalpark Almindingen, har drøftet projektbeskrivelsen for naturnationalparken og har anbefalet, at der arbejdes videre med projektbeskrivelsen, som tidligere er politisk godkendt, og dermed at den ligger til grund for ansøgning om tilladelser hos relevante myndigheder.

6. Offentliggørelse

Afgørelse om tilladelse til etablering af Naturnationalpark Almindingen offentliggøres på SGAVs hjemmeside (www.sgav.dk) samtidig med, at tilladelsen meddeles Naturstyrelsen.

7. Tilsyn

Miljøministeren påser overholdelsen af reglerne i kapitel 8 a om naturnationalparker, jf. naturbeskyttelsesloven § 73, stk. 2. Miljøministeren påser herved, at påbud og forbud efter naturbeskyttelsesloven efterkommes, at vilkår der er fastsat i tilladelser overholdes, jf. § 73, stk. 4. Endvidere skal miljøministeren foranledige et ulovligt forhold lovliggjort medmindre forholdet har underordnet betydning, jf. § 73, stk. 5.

Tilsynskompetencen er ved skrivelse af 16. september 2025 delegeret til SGAV.

8. Klagevejledning

Tilladelse til etablering af en naturnationalpark efter naturbeskyttelsesloven § 61 a, stk. 1, kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet for så vidt angår retlige spørgsmål, jf. naturbeskyttelsesloven § 78, stk. 4. De klageberettigede fremgår af naturbeskyttelseslovens § 86, stk. 1.

Du klager via Klageportalen, som du finder et link til på forsiden af www.naevneneshus.dk/. Klageportalen ligger også på www.borger.dk og www.virk.dk. Du logger på www.borger.dk eller www.virk.dk.

Klagen sendes gennem Klageportalen til den myndighed, der har truffet afgørelsen. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for myndigheden i Klageportalen. Når du klager, skal du betale et gebyr, på 900 kr. for private og 1800 kr. for virksomheder og organisationer. Du betaler gebyret med betalingskort i Klageportalen.

Du kan læse mere om gebyrordningen og klage på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside (<https://naevneneshus.dk/start-din-klage/miljoe-og-foedevareklagenaevnet/vejledning/>).

Miljø- og Fødevareklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der ikke modtages gennem Klageportalen, hvis der ikke er særlige grunde hertil. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til SGAV, som videresender anmodningen til Miljø- og Fødevareklagenævnet, der træffer afgørelse om, hvorvidt din anmodning kan imødekommes.

Klagefristen er 4 uger fra bekendtgørelse af afgørelsen på SGAVs hjemmeside, jf. naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 1.

Klage over afgørelsen har som udgangspunkt opsættende virkning.

SGAVs afgørelse kan indbringes for domstolene inden 6 måneder fra afgørelsens offentlige bekendtgørelse.

Med venlig hilsen

Dato

Bilag

- Bilag 1 – Ansøgning om etablering af Naturnationalpark Almindingen
- Bilag 2 – Projektbeskrivelse og forvaltningsplan
- Bilag 3 – Væsentlighedsvurdering
- Bilag 4 – Hydrologiprojekt
- Bilag 5 – Målsatte vandforekomster
- Bilag 6 - Retningslinjer for forvaltning af urørte skove
- Bilag 7 – Hegn
- Bilag 8 – Biodiversitetsfremmende tiltag
- Bilag 9 – Hydrologiprojekter
- Bilag 10 – Etablering af friluftaktiviteter
- Bilag 11 – notat om indragelse af offentligheden
- Bilag 12 – Trafiksikkerhedsrevision
- Bilag 13 – Notat om præcisering af projektændringer af 11. april 2025
- Bilag 14 - Notat om præcisering af projektændringer af 8. juli 2025

Kopi til:

- Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
- Kulturministeriet
- Erhvervsministeriet
- Transportministeriet
- Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet
- Indenrigs- og Sundhedsministeriet
- Social- og Boligministeriet
- Forsvarsministeriet
- Miljø- og Ligestillingsministeriet
- Bornholms Regionskommune